

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Gabriela Prchalová

Projekt celotáborové hry „Pirátská truhla“

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a jen za pomoci uvedených zdrojů literatury.

V Olomouci dne 19. června 2019

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní Mgr. Pavle Vyhnálkové Ph. D. za odborné vedení mé diplomové práce a podnětné rady. Velký dík patří také všem oddílovým vedoucím, zúčastněným dětem a všem, kteří se na hladkém průběhu tábora v Templštýně podíleli. Nesmím také opomenout moji rodinu, která to se mnou během studia neměla vždy jednoduché. Děkuji.

Obsah

Úvod.....	5
1 Volný čas.....	7
1.1 Definice a funkce volného času.....	7
1.2 Právo dítěte na hru, odpočinek a volný čas.....	9
2 Dítě.....	11
2.1 Charakteristika dítěte.....	11
2.2 Mladší školní věk.....	12
2.3 Starší školní věk.....	16
2.4 Vrstevnická skupina.....	18
3 Hra a dítě.....	22
3.1 Hra.....	22
3.1.1 Volná – spontánní hra.....	24
3.1.2 Řízená hra.....	25
3.2 Mladší školní věk a hra – hraní (umění hrát si).....	26
3.3 Starší školní věk a hra – hraní (umění hrát si).....	28
3.4 Metodika her.....	28
3.4.1 Struktura hry.....	29
3.4.2 Metodika vedení her na táboře – pravidla úspěšného provedení hry.....	30
4 Tábor.....	32
4.1 Legislativa a tábory.....	32
4.2 Druhy táborů.....	32

4.3 Letní tábory.....	34
5 Celotáborová hra (CTH).....	36
5.1 Charakteristika celotáborové hry.....	36
5.2 Dramaturgie celotáborové hry.....	38
6 Celotáborová hra „Pirátská truhla“.....	40
6.1 Názvosloví.....	40
6.2 Libreto „Pirátské truhly“.....	42
6.3 Průběh hry.....	43
6.4 Hodnocení oddílů a jednotlivců.....	43
6.5 Celotáborový program.....	44
7 Hodnocení celotáborové hry.....	63
7.1 Vlastní hodnocení.....	63
7.2 Dotazník pro účastníky tábora.....	65
Závěr.....	78
Použitá literatura a zdroje.....	79
Seznam příloh.....	83

Úvod

Dlouho jsem zvažovala nad tématem diplomové práce a nakonec se rozhodla pro téma mě osobně blízké a to celotáborovou hru – hlavní náplň tábora, ten patří od nepaměti k jedné z možností trávení volného času o hlavních prázdninách. Celotáborové hry dávají dětem možnost přenést se ze školních lavic, z běžného života o několik let zpět, do pohádkového světa, světa plného fantazie. Tato práce je pro mnoho lidí posláním, cílem a motivací. Ukázat, jak je možné využít smysluplně svého volna nejen k rozvoji svých dovedností, vědomostí, ale také k navazování kontaktů s vrstevníky a posilování svého statusu ve společnosti. Ne každé dítě však na nějakém táboře bylo, pokud se k tomu ovšem rozhodlo, je velmi důležité, jaký ten první tábor byl, jaké v něm zanechal emoce a vzpomínky, co si z něj dítě odneslo. To ovlivní jeho další volbu jet či nejet znovu na tábor.

Táborů je nepřeberné množství a pořádajících organizací také, ať již jde o tábory taneční, hudební, vojenské, paintballové, zkrátka takové, jež jsou zaměřeny určitým směrem a rozvíjí dítě po určité stránce. Nebo takové, jdoucí s dobou a děti zde kromě stravy, her a koupání, mohou také sledovat televizi, hrát hry na počítači nebo mít večer diskotéku. Neodsuzuji tyto tábory, ale za sebe mohu říct, že jsem zastávce klasických táborů daleko od civilizace, kde se děti snaží sžít s přírodou, více se osamostatnit, spolupracovat s ostatními a více si věřit.

To, že jsem sama jako malá jezdila na dětské letní tábory a všechny naplno prožívala a odnesla si mnoho zážitků, mne ovlivnila natolik, že jsem se k táborům po letech vrátila. Tentokrát ne v roli táborníka, ale nejprve jako vedoucí oddílu a v posledních třech letech, kdy jsem vystřídala kolegyni, jako hlavní vedoucí. V poslední době se vymyšlení nebo přetváření celotáborových her pro náš tábor se stalo mým úkolem. Snažit se vykouzlit takovou hru, která by děti nadchla a zaujala, na kterou by rády vzpomínaly nejen ony, ale i vedoucí, je ne vždy lehkým úkolem.

Cílem této diplomové práce je vypracování projektu celotáborové hry na 9. dní pro 42 dětí ve věku 8 – 14 let a jeho hodnocení. Projekt byl vymyšlen a uzpůsoben prostředí, v něm se odehrával a také kapacitě místa. Blízkost řeky skýtala možnost vložení her s vodní tematikou, obzvlášť v horkých dnech.

Dílním cílem v teoretické rovině je přiblížit základní pojmy jako je volný čas, jeho definice i funkce, jeho význam pro člověka, charakterizovat dítě, mladší a starší školní věk a jeho

vztah ke hře a hraní, hru samotnou. Přes dramaturgii hry bych se chtěla dostat k táboru a celotáborovým hrám, zde se opět pokusím objasnit tento pojem a odlišit ho od etapové hry.

Praktickou část tvoří samotný projekt celotáborové hry „Pirátská truhla“, jeho popis, realizace, naplánování včetně informací o předtáborových pracích, které probíhají již v průběhu školního roku. Součástí je také vlastní zhodnocení, jež jsem prováděla vždy večer při večerní domluvě s vedoucími. Další část hodnocení realizovaného tábora tvoří zpracované odpovědi vyplněných dotazníků od všech účastníků tábora, tím jsme získali zpětnou vazbu pro další práci našeho týmu.

Tato práce by měla ukázat, že jde sestavit a realizovat celotáborovou hru a také by zde mohla být možnost, nabídnout tuto hru dalším organizátorům dětských táborů, třeba jako inspiraci.

„Volný čas je nejpříjemněji prožitá svoboda;

má její omamnou vůni a prostor k rozletu,

ale i nutnost volby a z ní plynoucí odpovědnost.“

Vladimír Spousta

1 Volný čas

První část práce se zaměřuje na definici volného času, jeho funkce, právo dítěte na hru, odpočinek a volný čas, což samo o sobě vyplývá z úmluvy o právech dítěte.

1.1 Definice a funkce volného času

Volný čas z anglického „*leisure time*“, francouzského „*le loisier*“, tedy doba, kdy jedinec nevykonává činnosti spojené se závazky, jež vyplývají z jeho sociální role, z dělby práce a nutnosti udržet a rozvíjet svůj život. Někdy bývá také uváděn jako doba, která zůstane po splnění pracovních i nepracovních povinností. Dalo by se říci, že člověk do ní vstupuje s očekáváním nějakého zážitku a uspokojení. (Hofbauer, 2004, s. 13)

Podle Vážanského představuje volný čas rozsáhlou sféru, jež neovlivňují pouze vlastní pravidla, normy a zákony. Jako součást celostního průmyslově společenského systému, organizace lidí a moderní civilizace se podřizuje, respektuje působení všech determinant, nepřipouští odlišné chápání příčinných činitelů. (Vážanský, 2001, s. 15)

Vyhnálková vidí volný čas jako „*nesmírně cennou a zároveň nezbytnou součást života člověka. Každý z nás jej má spojený s jinými asociacemi, ale jistě se shodneme na tom, že jsou to asociace většinou pozitivní a příjemné.*“ (Vyhnálková, 2014, s. 5)

Volný čas – doba, která zbývá z 24 hodin po odečtu času věnovaného práci, starosti o rodinu a domácnost, o vlastní potřeby, včetně spánku. Čas, s nímž můžeme nakládat dle svého uvážení, zájmů a potřeb. Můžeme jej také specifikovat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Doby, kdy si své činnosti svobodně vybíráme, děláme nenuceně a rádi, přináší nám pocit uspokojení a uvolnění. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 255)

Volný čas, doba, kdy si můžeme dělat, co nás v uvozkách napadne, odpočívat, lenořit, hrát hry, luštit křížovky, sudoku, číst knihu, jít na procházku se psem, jít do parku, na hřiště, provozovat oblíbený sport, věnovat se zájmovým činnostem. Údobí, kdy můžeme nabírat síly k další činnosti, tvořit, či jen relaxovat. Každý si svůj volný čas může vyložit po svém a trávit ho v podstatě kdekoli a s kýmkoli. Někdo tráví rád volno aktivně sportem, jiný s knihou, někdo lenošením jiný procházkou v přírodě, každého uspokojí něco jiného. Důležité je, že při tom odpočívá, relaxuje a nabírá nové síly.

Z hlediska dětí a mládeže nepatří do volného času věci spojené s výukou a vyučováním, sebeobsluhou, povinnosti spojené s rodinou, domácností, výchovným zařízením. Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Jelikož děti ještě nemají dostatek zkušeností, nedovedou se tak orientovat v zájmových činnostech, potřebují citlivé vedení. Aby tato spolupráce fungovala co nejlépe, musí být nenásilná. Nabízené aktivity by měly být zajímavé a přitažlivé a účast na nich dobrovolná. (Pávková a kol., 2002, s. 13)

Volný čas dětí a mládeže má svá specifika a na rozdíl od volného času dospělých se liší:

- rozsahem – nadbytek či nedostatek,
- obsahem – odpovídá individualitě dítěte, je pestřejší,
- mírou samostatnosti a závislosti – ovlivňuje jej věk, stav psychické a fyzické vyspělosti,
- nezbytností pedagogického ovlivňování – dozor, míra soukromí, bezpečnost. (Pávková in Hájek, 2008, s. 66 – 67)

Hlavní roli při ovlivňování volného času u dětí hraje především rodina, věk dítěte, jeho mentální i sociální vyspělost a zároveň charakter rodinné výchovy. Děti pocházejí z různého prostředí, kde mají odlišné možnosti trávení volného času. Tvrdit, že rodina zvládne výchovu ve volném čase, je chybou, nemá k tomu potřebné materiální vybavení, odbornou kvalifikaci a ani potřebný čas. Rodina nemůže také uspokojit potřeby dětí zvláště dospívajících sdružovat se s vrstevníky. (Pávková a kol., 2002, s. 14)

„Součástí pedagogické kompetence učitele by měla být i znalost institucí a organizací specializovaných na aktivní činnosti dětí a mládeže ve volném čase a schopnost pomoci žákovi v jeho zájmové orientaci.“ (Bůžek i Grecmanová, 2003, s. 180)

Funkce a možnosti volného času shrnul německý pedagog volného času Horst

W. Opaschowski následovně:

- rekreace – zotavení, uvolnění, odpočinek,
- kompenzace – odstranění zklamání, nedostatků a frustrace,
- výchova a další vzdělávání – učení, zvědavost, změny v sociálních postojích,
- kontemplace – klid, hledání sebe sama, smyslu života,
- komunikace – sociální kontakty, společenství, vztahy,
- participace – účast, solidarita, kooperace,
- enkulturace – kulturní rozvoj sebe sama, kreativita, tvořivost,
- integrace – zapojování do společnosti, sociální učení, navazování vztahů.
(Opaschowski in Hofbauer, 2004, s. 14 –15)

Podle Pávkové se dají funkce volného času shrnout:

- výchovně – vzdělávací – mohou působit na všechny složky osobnosti,
- zdravotní – měly by podporovat zdravý tělesný, duševní a sociální vývoj,
- sociální – péče o děti, dohled, zajištění jejich bezpečnosti,
- preventivní – primární prevence, snaha vyvarovat se negativních vlivů, návykových látek, alkoholu, závislostí. (Pávková in Hájek, 2008, s. 70 – 72)

1.2 Právo dítěte na hru, odpočinek a volný čas

Úmluva o právech dítěte vznikla v roce 1989 a vstoupila v platnost roku 1990. Téměř všechny státy na světě se dohodly, tato práva dodržovat. Neboť je to právě stát, který dbá na dodržování těchto práv. Česká republika tuto dohodu podepsala roku 1991 a má tedy dohlížet, zda jsou práva dětí dodržována. Úmluva je rozdělena na 3 části a obsahuje 54 článků, ve kterých je uvedeno, co vše děti smí, jaká mají práva, jaké povinnosti a co mají dělat lidé za ně zodpovědní, aby tato práva byla dodržována a nebyla porušena. (Právo na dětství [online – cit. 20019–03–23])

Jak je uvedeno výše, tak již samotná úmluva se zabývá právy dítěte na život, vzdělání, zdravý vývoj, odpočinek a hru. Zde je výčet těch nejdůležitějších pro tuto práci.

Úmluva o právech dítěte uvádí v článku 31:

1. „*Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na odpočinek a volný čas, na účast ve hře a oddechové činnosti odpovídající jeho věku, jakož i na svobodnou účast v kulturním životě a umělecké činnosti.*

2. *Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají a zabezpečují právo dítěte na účast v kulturním a uměleckém životě a napomáhají k tomu, aby dětem byly poskytovány odpovídající a rovné možnosti v oblasti kulturní, umělecké, oddechové činnosti a využívání volného času.*“ Úmluva dále zaručuje ochranu dítěte před prací, která pro něj může být nebezpečná, ohrožovat ho, škodit mu na zdraví, po jakékoli stránce jeho osobnostního vývoje.(čl. 32) Dítě má právo na ochranu před užíváním narkotických a psychotropních látek a využívání při výrobě či distribuci těchto látek.(čl. 33) V článku 34 se smluvní státy také zavazují ochránit dítě před sexuálním zneužíváním, vykořisťováním, prostitucí a účastí na pornografii. (Úmluva o právech dítěte, 1991)

Zajištění těchto práv je spojeno s právy na dosažení nejlepší úrovně zdravotního stavu (čl. 17 a 24), na uznání důležitosti přístupu dítěte k informacím, zaměřeným na duchovní, mravní a sociální blaho dítěte, jeho tělesné, duševní a psychické zdraví a zabránit, aby se k němu dostaly informace a materiály ohrožující jeho prospěch. (Úmluva o právech dítěte, 1991)

Volný čas je prostorem, kde se naše nejmladší generace stává předmětem nežádoucího jednání vůči sobě, vrstevníkům i dospělým. (Bůžek in Grecmanová, 2003, s. 173)

Podle čl. 12 má dítě právo svobodně vyjádřit názor v záležitostech a řízeních, jež se ho dotýkají jeho osoby, názorům bude věnována patřičná pozornost s přihlédnutím k věku dítěte. Dítě má dále právo na svobodu projevu, na vyjádření názorů, informací v jakékoli formě, která dítěti vyhovuje. Avšak nesmí být porušeno právo druhých. (čl. 13) Smluvní státy uznávají také právo dětí na svobodu sdružování a svobodu náležet k určité skupině, nesmí ovšem porušovat práva druhých.(čl. 15) „*Dítě nesmí být vystaveno svévolnému zasahování do svého soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence ani nezákonným útokům na svou čest a pověst.*“ (čl. 16 Úmluva o právech dítěte, 1991)

„Děti se mají vychovávat tak, aby se později nevělely smutně životem a aby nenechaly všechny poklady a krásy světa shnit jen proto, že k nim nenalezly klíč.“

Antoine de Saint- Exupéry

2 Dítě

V této části bych se zaměřila na definici pojmu dítě, specifika mladšího a staršího školního věku, jelikož tato věková kategorie tvoří skupinu dětí, které se účastní našich letních táborů. Dále pak bych se také zaměřila na vrstevnickou skupinu, která ve volném čase dětí hraje významnou roli.

2.1 Charakteristika dítěte

Nový člen rodiny, naše budoucnost, budoucí pokolení lidského rodu, pro některé splněný - pro jiné nesplněný sen, o tom mít vlastního potomka. Tohle a mnohem víc pro nás znamená dítě. Jednu čtvrtinu našeho života jsme dítětem, dětství by mělo být bezstarostné období, plné smíchu, radosti, dětských her, malých lumpáren, vítězství a pádů při objevování okolního světa za pomoci rodiny a vrstevníků.

„Dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“ (Úmluva o právech dítěte, 1991, čl. 1)

Státy, které úmluvu podepsaly, se tímto zavázaly k zajišťování potřebné péče o děti, a to zdravotní, hygienické, vyživovací, hmotné, dále také, aby dětem zajistily jejich rovnoprávný duševní i tělesný rozvoj bez jakékoli diskriminace. Veškerá práva vycházející z Úmluvy o právech dítěte by se dala shrnout následovně:

- 1. Dítě potřebuje, aby mu společnost poskytovala ochranu.*
- 2. Dítě potřebuje být respektováno jako jedinec ve společnosti.*
- 3. Dítě potřebuje emočně kladné prostředí a projevení lásky.*
- 4. Dítě má být respektováno jako jedinec s možností rozvoje, který si chce potvrzovat svou identitu.*
- 5. Dítě má být respektováno jako individualita, která si tvoří svůj vlastní život.*

(Bůžek, Michalík, 2000)

Uznáním lidských práv dítěte je podle Komenského také jeho potřeba vědět – znát, kde je doma, mít své místo ve společnosti, ve světě, mít právo poznávat, orientovat se ve společnosti a společně s ostatními se radovat. (Komenský, 1956, s. 17)

Děti a mládež jsou početně významnou součástí společnosti, jsou její nejmladší složkou, kterou prochází každý dospělý příslušník. Zahrnuje období lidského života od narození a předškolní věk přes roky vzdělávání a profesní přípravy až po samotný vstup do zaměstnání, rodinného, občanského a volnočasového života. Doba je plná zvrátů ve vývoji jedince, z počátku závislého na péči rodiny až po dospělost a osamostatnění se. (Bůžek in Grecmanová, 2003, s. 175)

Narozením nového člena rodiny, vznikají rodičům kromě radostí a společně příjemných chvil, také starosti, aby zabezpečili jeho řádnou výchovu, vývoj a zdárný start do života.

„O děti je třeba mít největší starostlivost, jelikož jsou nejcennějším darem od Boha a klenotem, s kterým se nedá nic porovnat.“ Touto krásnou větou začíná J. A. Komenský první kapitolu svého díla *Informatorium školy mateřské*. (Komenský, 1965, s. 9)

2.2 Mladší školní věk

Nástupem do první třídy, tedy zahájením povinné školní docházky, začíná pro každé dítě nová epocha jeho doposud bezstarostného života – etapa mladšího školního věku. Toto období je určeno časovým rozmezím od 6 – 7 let do 10 – 11 let, tedy do prepubescence – časového údobí, kdy se objevují první znaky pohlavního dospívání. Vzhledem k významným rozdílům mezi dětmi na počátku povinné školní docházky a staršími dětmi z prvního stupně ZŠ hovoří někteří autoři o dvojím školním věku: raný 6 – 8 let, střední 8 – 9 let až 11 – 12 let. (Petrová in Šimíčková a kol., 2010, s. 105)

Vhodný věk pro nástup do první třídy, aby jeho začátek byl co nejplynulejší, bez drastických změn, co se týká psychických problémů (např. nechuť jít do školy, ranní nevolnosti, bolesti hlavy nebo břicha), nebo problémů při nezvládnutí pracovního tempa ve škole spojených nejen s pracovní kázní, ale také s novým učením, je podle výzkumů 6 let.

Tuto otázku si kladli pedagogové a filosofové od nepaměti a odpověď na ni dal již J. A. Komenský v X. kapitole *Informatoria školy mateřské*, kde určuje nejvhodnější věk pro

odchod z mateřské školy a vstup do školy 6 let, současně poukazuje na individuální rozdíly mezi dětmi a popisuje to na krásných přírovnáních: *“Když mladý, planý stromek, vybereme na štěpování, slabě a pomalu roste. Stejně tak se unaví i kůň předčasně zapřažený, ale pokud mu poskytneme dost času, aby vyrostl, bude potom pracovat lépe a vynahradí zameškané.”* (Komenský, 1965, s. 31 – 32)

Začátek školy – doba, kdy se z volnomyšlenkářského a bezstarostného předškoláka stává „prvňáček“, je velmi zvláštní a těžké období jak pro rodiče, tak hlavně pro dítě samotné. Kde jsou ty časy, kdy nemělo žádné povinnosti a mohlo si jen hrát a bavit se s kamarády v mateřské škole, na hřišti či v parku. Nyní musí sedět v lavici a soustředit se na mnoho nových vjemů, které jej ovlivňují a působí na celou jeho osobnost.

Pro dítě podle Čačky nastává doba výrazných změn jak po fyzické stránce, kdy se mu prodlužuje postava, mizí baculatost, zlepšuje se jemná motorika, tak i po té psychické. Škola na něj klade vysoké nároky, musí sedět v lavici, dávat pozor, dělat, co se po něm chce v danou chvíli s ostatními dětmi. Dítě si již nemůže hrát, jak bylo zvyklé, ale musí plnit úkoly a spolupracovat s ostatními spolužáky. Dostává se do nových situací, začleňuje se do třídního kolektivu. (Čačka, 1994, s. 70)

Toto období je určeno první a druhou strukturální přeměnou organismu. Po počátečním nesouladu – disharmonii při přechodu z mateřské školy do školy základní se školák již projevuje připraveně, přesto je nutné si uvědomit rozdíly mezi jednotlivými dětmi, včetně rozdílu mezi chlapci a dívkami. Věk označený v kalendáři nemusí vždy souhlasit s věkem biologickým, každé dítě je individualita – vypadá jinak, liší se co do velikosti či hmotnosti. Se vstupem do školy je růst těla zpočátku ještě zrychlený, ale postupně se zpomaluje, to platí i pro přibývání na hmotnosti – asi kolem 8 let. Zvyšuje se objem srdce a hmotnost mozku, zesiluje odolnost organismu. (Petrová in Šimíčková, 2010, s. 106)

Podle W. Zellera je doba vstupu do školy dobou, kdy se mění celkově tělesné proporce dítěte. *„Dochází k celkovému protažení postavy, prodlužují se končetiny a relativně se zmenšuje velikost hlavy, zužuje a oplošťuje se trup, který mění svou válcovitou podobu a na němž se začíná zřetelně odlišovat hrudník od břicha. Tukový polštář se ztrácí a do popředí vystupuje svalový reliéf.”* (Zeller in Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 109)

Tyto proměny vedou k dosažení „*filipínské míry*“ – tzn. levou či pravou rukou si sáhneme přes hlavu na ušní lalůček na druhé straně (pravou rukou na levý, levou rukou na pravý

lalůček). Zeller podle těchto znaků dělí děti na tři typy: typ předškolního dítěte, typ přechodný a typ školního dítěte. (Zeller in Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 109)

Podle Petrové dochází oproti předškolnímu období ke zklidnění motoriky, pohyby jsou přesnější, rychlejší, pečlivější, koordinovanější, jemná i hrubá motorika se vylepšují – zdokonalují, „*zpřesňuje se také vizuomotorická koordinace.*“ U dítěte přetrvává radost z pohybu, jakákoli aktivita je pro něj uvolněním od psychického vypětí, které vydává při soustředění na vyučování, dostává ho zpět do optimální rovnováhy. Pohyb by měl být na denním pořádku školáka. (Petrová in Šimíková, 2010, s. 106)

První a druhá třída jsou období, kdy dítě projevuje zájem o jakýkoli sport, chce vše vyzkoušet, chce se seznámit s něčím novým. Mělo by dostat příležitost, aby rozvíjelo své motorické schopnosti, jež kromě vnitřních předpokladů ovlivňují také vnější faktory a podmínky, pokud mu to umožníme vyzkoušet. Tento zájem o sporty se s postupem věku vytríbí a dítě se začne věnovat jen skutečně tomu, co jej bude bavit a bude uspokojovat jeho potřeby.

Také v oblasti poznání okolního světa roste u dítěte zájem a aktivita, školákovi již nestačí jen sledovat, co se děje kolem něj, chce se sám všeho účastnit, pochopit souvislosti, zjišťovat vlastnosti předmětů a jevů, je vytrvalý, pozorný, vnímavý. Poznávací procesy jsou spjaty s city. Vnímání přestává být nahodilé, začíná být cílevědomé zaměřené na poznávání podstaty věcí a jevů, hledání souvislostí mezi nimi. Díky zdokonalující se schopnosti analyzovat a diferencovat se stává pozorování přesnější. Mezi 10 a 11 rokem je vnímání téměř stejné jako u dospělého, dítě má ovšem méně zkušeností při třídění získaných informací a hledání souvislostí („*zraková ostrost, rozlišení barev, tvarů a velikosti, sluchová a hmatová citlivost prodělávají velký rozvoj; nesnáze se objevují nejdéle v chápání prostorových vztahů a při vnímání času*“). (Petrová in Šimíčková, 2010, s. 106 -107)

Představivost u mladšího školáka dosahuje vrcholu, pomalu ztrácí svoji spontaneitu, která byla typická pro předškolní věk, dítě dovede rozlišovat fantazii od skutečnosti. Do světa fantazie se vrací při hrách a četbě. Jde o důležitý mezník ve vývoji představ, kdy přechází od neuvědomělého vzniku představ ke schopnosti záměrně vyvolávat potřebné představy. Tato schopnost předchází schopnosti operovat s pojmy. (Petrová in Šimíčková, 2010, s. 107)

Počátkem školního období převažuje mechanická paměť, ke spojení nového poznatku s tím, co dítě již zná, potřebuje pomoc dospělého. Paměť se postupně mění a rychle

zdokonaluje, uplatňuje se záměrné zapamatování a logický úsudek. Důležitým prvkem je správná motivace a vhodné vedení učitele. Stejně je to i s rozvojem pozornosti, ta je v počátku školní docházky krátkodobá. Problémy s udržení pozornosti bývají často spojovány se školním selháním, proto by měly být úkoly nejprve krátké prokládané herní činností, kde dítě dobývá energii a je schopno po chvíli pokračovat v práci, která vyžaduje větší míru soustředivosti. Je potřeba dítě častěji povzbuzovat a motivovat k činnostem. Velmi dobře působí střídání pestrých aktivit s prací, chvála a povzbuzení, řazení oddechových a relaxačních cvičení.

Pro mladšího školáka je typický ústup lability a impulzivity, středem jeho myšlení přestává být on sám, narůstá schopnost *seberegulace*. Dokáže bez problémů vyjádřit či potlačit své emoce a požadavky, začíná být empatický vůči okolí. Existují v tomto směru jisté individuální rozdíly, související s naplněním citových potřeb v raném dětství. (Petrová in Šimíčková, 2010, s. 110)

Koncem mladšího školního věku si dítě začíná uvědomovat možnost přítomnosti současně několika ambivalentních emocí. Pochopení těchto citů je opět závislé na kognitivní zralosti a vědomí, různých pohledů na danou situaci. Významný vliv zde hrají také sociální zkušenosti z předchozích let. (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 128)

Role žáka – školáka má přesně stanovená pravidla, o nichž dítě ani tak nepřemýšlí, jako se je spíš snaží dodržovat, aby naplňovalo očekávání. Dodržování těchto norem chování je motivováno potřebou naplnit sociální očekávání a potřebou pozitivního hodnocení. V mladším školním období se začíná upevňovat hodnotová orientace, trvalost sociálních vztahů a norem ve vrstevnické skupině. Vše z počátku vychází z výchovného stylu v rodině, jaká tam jsou pravidla a normy, které je dítě zvyklé dodržovat. Rozkol nastává v momentech, kdy jsou jiné normy v rodině a jiné ve škole, a to stejné platí, co se týká názorů na určité věci, kdy se rozchází názor rodičů a učitele. V těchto okamžicích je dítě ovlivněno spíše emocionálně, neví komu z nich věřit. V počátku hrají rodiče prim, postupně si i dítě začíná utvářet své vlastní závěry a názory na jevy a věci kolem. (Petrová in Šimíčková, 2010, s. 110)

Období mladšího školního věku bychom mohli shrnout jako období plné změn ve vývoji fyzickém, tak i psychickém. Dochází k tělesnému růstu, změně proporcí těla, rozvoji hrubé i jemné motoriky, rozvoji kognitivních funkcí. Dítě se sžívá s novým kolektivem ve třídě, začíná dodržovat pravidla daná školní docházkou a plněním školních povinností. Upevňují se

u něj normy vhodného a nevhodné chování bývá potlačeno, prodlužuje se doba jeho soustředivosti při práci ve vyučování, zde upozorňujeme na vhodnost střídání aktivit vyžadující pozornost a činností na uvolnění a pro dítě tedy možnost relaxace a nabírání nové energie k dalšímu učení. Se všemi těmito změnami souvisí také schopnost dítěte projevit a potlačit své city, uvědomuje si své postavení ve vrstevnické skupině, ve které se snaží prosadit. Záleží mu na tom, jak vypadá při svém jednání v očích kolektivu dětí, v němž se pohybuje více než před dospělými. (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 128)

Možností jak dítě přimět k činnostem, jež se po něm požadují a přispívají k ovlivňování růstu jeho osobnosti je hned několik, nejvhodnější je ovšem dobrá motivace, pozitivní hodnocení a osobnosti rodičů, vyučujícího, vychovatelů, vrstevnických skupin, ve kterých tráví svůj volný čas.

2.3 Starší školní věk

Jedná se opět o období výrazných změn jak v psychickém, tak i fyzickém vývoji. Změny jsou výraznější, protože nastupují po klidném vývojovém období mladšího školního věku. Někteří jej nazývají věk druhé strukturální přeměny, dochází ke změně psychiky i ke změně proporcí těla. Vnímáme rozdílné zrychlení vývoje mezi chlapci a dívkami, ale také u stejného pohlaví. Sledujeme odlišný nástup fyziologických i psychických změn ve vztahu k pohlaví, u dívek o něco dříve. Poslední výzkumy ukazují, že se vývoj i růst dětí zrychlil, ke změnám dochází dříve a narůstá i hmotnost a výška dospívajících. (Binarová in Šimíčková, 2010, s. 115)

Velká část autorů mluví o pubertě jako o období snížení fyzické výkonnosti, přestavby funkcí a podobně. Využití hry pomáhá problémové období lépe překonat a umožnit vznik pozitivních a příjemných pocitů v již známém prostředí. Obecně lze říci, že se objevuje vyšší zájem o pohybové hry, se znaky sportovních her, kde je jasný cíl, jednoduchá, ale náročnější herní situace. (Mazal, 2007, s. 29)

Somatický vývoj zaznamenává změny v proporcích těla, začíná období vytáhlosti, charakteristické prodlužováním končetin i trupu (kluci až o 22cm). Začínají se projevovat endokrinní změny, zvyšuje se produkce pohlavních hormonů, v důsledku toho se objevují druhotné pohlavní znaky. Somatické změny probíhají dříve než psychický vývoj, proto jsou

dospívající plní emocí, kterým nerozumí, dochází ke střídání nálad, od výbuchů smíchu až k hysterii a pláči, zhoršuje se motivace, soustředěnost, pozornost, kritičnost. (Binarová in Šimíčková, 2010, s. 116)

Diskrepance mezi psychickým a somatickým vývojem se projevuje na úrovni motoriky. Především u chlapců je viditelná neobratnost, nekoordinovanost pohybů v hrubé motorice. U některých se mohou projevit problémy při hodinách tělesné výchovy. Co se týká jemné motoriky, zde je patrná křečovitost, projevující se při písemném projevu. Zrychlený růst u prepubescentů způsobuje také zhoršení fyzické výkonnosti, chvilky, kdy se projeví obrovskou silou, která je vystřídána útlumem, pocitem únavy, někdy až apatií. Často mohou působit jako lenivý, pomalý či neobratní a nic nedělající. (Binarová in Šimíčková, 2010, s. 117)

Změny v psychice dítěte staršího školního věku můžeme popsat následovně:

- vzrůstá význam fantazie – pojítka mezi reálným prožíváním a ideálem (projevuje se formou denního snění),
- počátek abstraktního myšlení – přechod od konkrétních operací k formálním, vývoj se dokončuje v pubertě a adolescenci,
- logické závěry – schopnost operovat s výroky, jež nemusí být součástí reálné zkušenosti,
- rozvoj logické paměti – přestává memorovat texty bez pochopení vztahů (zvláště chlapci mají nechuť k věčnému učení z paměti).

Projevuje se větší samostatnost v myšlení, kritičnost vůči dospělým, zpochybňují jejich autoritu. Vnímají rozdíly mezi verbálním chováním a provedenou aktivitou dospělých jedinců (diskrepanci mezi slovy a činy). Chlapci jsou šikovnější v řešení prostorových a početních úkolů, dívky naopak zdatnější ve verbálních projevech orientovaných na jazykové vzdělání. (Binarová in Šimíčková, 2010, s. 117 – 118)

Významně pokračuje i vývoj vnímání, především zrakového, které dosahuje maxima a souvisí více s abstraktním myšlením. Představy se stávají méně živými – jsou spíše obecnějšího rázu. Z toho by měla vycházet i výuka dospívajících, jež by se neměla opírat pouze o názornost (mohla by brzdit rozvoj abstraktního myšlení) a neměla by být na druhou stranu ani strohá bez názorných příkladů a podnětů. Rozvoj řeči není tak nápadný jako v předchozích letech, ale stále pokračuje, rozšiřuje se slovní zásoba, složitost větných celků i celistvost výrazových schopností. Nadaní jedinci začínají projevovat literární talent

k vyjádření vlastních zkušeností. U dospívajících stále roste schopnost snáze a účinněji se učit na základě poznání logických souvislostí než učení se z paměti, bez souvislosti a možnosti bližšího osvojení. (Langmeier, Krejčířová, 1998, s)

U dětí se projevuje hlubší zájem o sport, hudbu, četbu, umění, film a divadlo, můžou se začít objevovat první pokusy o literární tvorbu ať psaní básní, příběhů, skládání vlastní hudební tvorby či kreslení. Zájmy dospívajícího jedince se liší od zájmů, které upřednostňoval v mladším školním věku, od dobrodružných knih přechází k historickým, či romantickým tématům, science – fiction, či poezii. Velice často je to v návaznosti na povinnou četbu ve škole a rebelii proti ní.

V období prepuberty je viditelným znakem první osamostatňování se od rodiny, uvolnění vazby na rodiče, vyžadují také od rodičů spíše racionálnější chování vůči své osobě. Necítí se být již dětmi, ale mezi dospělé také nepatří.

Někteří autoři uvádějí, že se „*prepuberta ocitá v sociálním vakuu, neboť nejsou dětmi, ale ještě nejsou dospělými*“. Svým vzhledem již nepatří mezi děti, a jako dospělí nejsou akceptováni, jelikož mají ještě projevy infantilního jedince. Začínají se sdružovat ve skupinkách podle společných zájmů, začínají navazovat více vztahů s vrstevníky. Takto navázané vztahy nejsou trvalé, často dochází k neshodám, střídání kamarádů, střetům a rivalitě. Kluci začínají vytvářet první party, kde funkce vůdce party má svým chováním větší vliv na dospívajícího, než jeho vlastních rodičů. (Binarová in Šimíčková, 2010, s. 119)

Maria Fürst uvádí, že období mezi 11. – 13. rokem života je dobou postupného vymaňování z úzkého kruhu rodiny, k navazování vztahů s vrstevníky. Objevují se nové osoby, s nimiž je v kontaktu (např. vychovatelé, učitelé, spolužáci). Osoba rodiče se pro dítě přestává stávat ústřední postavou, přicházejí jedinci, kteří jsou pro dítě zajímavější a důležitější. Vůči rodičům a pedagogům zaujímá kritický postoj, citlivě reaguje na zákazy a necitlivé poznámky vůči své osobě a nedůsledné chování. Období – perioda raného mládí je rozhodným stádiem pro sociální vztahy. (Fürst, 1997, s. 148)

2.4 Vrstevnická skupina

Peer skupina – skupina vrstevníků, je skupinou dětí nebo mladistvých přibližně stejného věku a často se stejným sociálním postavením. Má významnou úlohu při socializaci jedince,

nabízí určité zázemí a ochranu, může kompenzovat citovou a sociální deprivaci. Na své členy může mít jak pozitivní, tak i negativní vliv, vedoucí až k asociálnímu chování – k delikvenci. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 154)

Obdobně popisuje vrstevnickou skupinu i Hartl a Hartlová, jako skupinu přibližně stejného stáří a obdobného sociálního statusu. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 543)

Sdružování se do dětských skupin je projevem zdravého vývoje po stránce sociální – emociální, mladí lidé a děti jsou rádi spolu, ať se jim nabízí nějaká činnost nebo ne. Základním motivem je pro ně možnost trávit volný čas ve skupině stejně starých vrstevníků, možnost se s nimi bavit, mluvit o společných zájmech či problémech, o tom, co se jim líbí, společné objevování a zkoušení, kdo vlastně jsou mezi přáteli. (Pavlíková, Hrdličková in Pávková, 2004, s. 55)

Sdružování dětí a mládeže patří mezi oblíbený způsob realizace volného času, od poloviny 19. století až po současnost se poměrně rychle rozvíjelo a prošlo proměnami vlivem rozvoje společnosti. Během této dlouhé doby se setkávalo s pochopením a podporou, ale také naráželo na překážky.

Základem je na rozdíl od školy a rodiny dobrovolnost rozhodnutí dítěte či mladistvého se do spolku přidat a účastnit se jeho činností, přijmout normy, hodnoty a cíle, které zde platí, čas rozdělit mezi uspokojení svých potřeb a ve prospěch vrstevníků dané party. Tento člen společnosti rozvíjí svoji osobnost, navazuje a upevňuje sociální vztahy a osvojuje si žádoucí hodnoty. (Hofbauer, 2004, s. 98)

Peer group – neformální vrstevnická skupina je pro mnoho dětí a mladistvých první forma dobrovolného sdružování. Tvoří je mladí lidé přibližně stejného věku, podobných zájmů, často také stejného pohlaví a sociálního statusu. Nejprve vznikají v místě bydliště, později se rozsah působení rozšiřuje. (Hofbauer, 2004, s. 99)

Pozitivně zaměřené skupiny se věnují společným hrám, soutěžím, sportu, zábavě nebo prozkoumávání blízkého okolí a umožňují členům vstupovat do společné – skupinové komunikace. Mohou zde vznikat intenzivní zážitky, trvalé vzpomínky a hlubší osobní vztahy. Pomáhají svým členům k osvojování si jednání sami za sebe, specifikovat své zájmy, přijímat a dodržovat hodnoty. Vrstevnické skupiny jsou a navždy zůstanou součástí života mladých lidí a zachovávají si důležitý výchovný potenciál. (Hofbauer, 2004, s. 99)

Vrstevnícké skupiny mají významnou roli obzvláště v období dospívání. Dle Bůžka a Michalíka (Bůžek, Michalík, 2000, s. 95 – 96) tyto skupiny dětem a mladistvým nabízejí:

- společné zážitky, zábavu a rekreaci, možnost sebeuplatnění,
- vytváření nových pohledů na věc, příležitost pro výměnu názorů,
- realizaci a nácvik sociálních dovedností – empatie, řešení konfliktů,
- možnost být součástí většího celku (mimo rodinu), být uznáván a oceňován,
- uznávání hodnot vrstevníků, solidarita, ochota pomáhat, fair play,
- emancipace od rodiny (vrstevníci si přiznávají určitou vyspělost, tolerují chování, které dospělí netolerují).

Být členem nějaké vrstevnícké skupiny je snem a přáním každého dítěte či prepubescenta, je pro něj důležité patřit někam mezi stejně staré členy společnosti, než jen do rodiny. Není pro něj důležité, kde a jak čas tráví, ale s kým. Pokud se jedná o skupiny a party mladistvých trávící svůj volný čas nepříliš vhodnými aktivitami, jako jsou rizikové sporty, provokace, krádeže, užívání omamných a návykových látek, je potřeba pokusit se takovým dětem nabídnout jinou alternativu možnosti trávení volného času a snažit se je vymanit z vlivu takové vrstevnícké skupiny. (Hofbauer, 2004, s. 99)

Významnou roli ve vztahu vrstevníckých skupin k volnému času hrají subkultury mládeže. Může to být například subkultura sportovních fanoušků, hráčů počítačových her, hudebních fanoušků. Je nezbytné uvědomit si, že ne každá subkultura je pozitivní, že je i velká skupina, kterou můžeme označit za špatnou – závadnou (sprejeři, kuřáci, narkomani,...).

Osobnost dítěte se mění v každém věku, je ovlivňována někdy více, jindy méně prostředím a osobami, které s ním tráví čas a hlavně ten volný, tedy dobu, kdy má relativně volno od svých povinností. Jsou to činnosti, které působí a ovlivňují rozvoj jeho osobnosti po stránce psychické, fyzické i sociální. Velká část volnočasových aktivit je spontánní tudíž nemá začátek ani konec a dítě se jich účastní dobrovolně. Při některých činnostech je přítomen dospělí, většinou rodič, zákonný zástupce, trenér, vedoucí kroužku nebo učitel, působí zde jako poradce, dohlíží na hladký průběh, pomáhá a ve sporných situacích, ale také na bezpečnost. (Hofbauer, 2004, s. 99)

Poslední dobou dávají děti a mládež především přednost aktivitám, které nejsou nijak organizovány. Činnosti, kterým se děti ve volném čase věnují, jsou jakýmsi odrazem vztahu dětí a jejich rodičů. Najdeme také velké množství dětí, u kterých se jejich rodiče vůbec

nezajímají, nebo je jim úplně jedno, jaké aktivity dítě ve volném čase provozuje nebo jakým se věnuje. Pravým opakem jsou naopak rodiče, kteří svým dětem řídí všechnen čas, tedy i ten volný, že děti vlastně žádný volný čas ani nemají. Ani jeden z těch až radikálních přístupů není správný, jako rodiče bychom jistě měli mít přehled o volném čase, aktivitách a osobách, se kterými naše dítě tráví svůj volný čas, ale nemůžeme mu ho řídit všechnen. (Foretníková,2017, s. 25)

V současné moderní době plné elektronických vymožeností, jako je internet a televize, vidíme, že většina dětí tráví volný čas pasivní zábavou. Tedy hraním her na PC, Xboxu, playstationu či „brouzdáním“ po internetové síti a sledováním nevhodných videí od rádoby youtuberů. Neblahý vliv vidíme hlavně u chlapců, kteří si hrají na bandity, zloději, teroristy, nebo se snaží přiblížit svým chováním právě zmíněným youtuberům. Některé dívky se snaží zhubnout, být jako modelky a panenky Barbie z her a videí nebo zveřejňují nevhodné fotografie na sociálních sítích.

Děti potřebují mít volnost a možnost výběru, být schopny se rozhodnout a jednat správně. Někdy formou pokus omyl. Děti by měly zažít úspěch i neúspěch. Pokud dítě zažije neúspěch, o to víc si potom cení a váží úspěchu. My bychom je měli pouze správně nasměrovat a ukázat jim vhodné možnosti. A především zde, co se týká používání internetu, je opravdu žádoucí, aby rodiče dětí věděli, s kým si dítě na sociální síti píše a jaká videa sleduje či samo zveřejňuje. Měli by je dostatečně informovat o nebezpečí sociálních sítí, o virtuálním světě, aby nežili v nereálném světě her, ale žili život opravdový – skutečný.

3 Hra a dítě

Tato část práce se blíže zabývá hrou, herní aktivitou, přiblíží nám spontánní a řízenou hru a vztah dítěte ke hře a hraní.

3.1 Hra

Hra je aktivita převážně spontánní a dobrovolná. Nehrají si však pouze lidé, velmi často vidíme divoce si hrající zvířata. Přesto má pro člověka v jeho životě neopomenutelný význam.

Již v historii pedagogiky najdeme nejrůznější přístupy ke hře, bylo by vhodné připomenout, že již J. A. Komenský požadoval, aby hra uspokojovala přirozené potřeby člověka. Podal také dobovou charakteristiku hraček a her, vyzdvihl význam her a herních činností pro nácvik pracovních dovedností. (Knotová in Spousta, 1996, s. 22)

Hra se od práce odlišuje nejen svým průběhem a motivací, ale i podstatou. Při hře nás nezajímá užitek ze hry, ale co při dané činnosti prožíváme, nejen my, ale i spoluhráči. Hry se účastníme dobrovolně, jednáme spontánně, motivací je pro nás akce samotná. Výsledkem je určitý prožitek ať pozitivní či negativní, zanechá v nás určité emoce. Hra je účinným prostředkem k formování osobnosti, v návaznosti na sociální vztahy, city, motoriku, reguluje – uvolňuje agresivitu a stres. (Mazal, 2007, s. 17)

Zeptáme – li se lidí různých profesí, každý bude mít pro hru své synonymum, někdo ji vidí jako aktivitu, prožitek, odpočinek, relaxaci, zábavu, soutěž, učení, opak od vážných věcí, volnost, pohodu, lehkost, něco neurčitého, radost z pohybu, příjemně strávený čas. Dalo by se napsat mnohem více pojmů symbolizujících hru, každopádně skutečnost je taková, že hra znamená pro lidi aktivitu, při níž se cítí dobře. Je nedílnou součástí jejich života. (Mazal, 2007, s. 9)

Obdobně vidí hru i Mlejnek: „*svébytná činnost, při které není důležitý její výsledek, podstatný je vlastní průběh hrové aktivity.*“ Při samotné hře může dítě narážet na vlastní hranice možností fyzických, psychických či materiálních, je na něm, jak se s touto situací popere a zvládne ji – tím je hra stále jiná a zajímavá. Ve hře nemusí být vůbec nic reálného, věci, zvířata, lidé vše může být nahrazeno symbolem, realita nerozhoduje – dítě si hru řídí samo. Hře se plně oddává, věří snům, citům, přáním, uplatňuje svoji fantazii. (Mlejnek, 1997, s. 11)

Hra je starší než lidstvo samo, hru a její prvky můžeme sledovat i u mláďat všech vyšších živočichů, obzvláště savců. Je základní aktivitou dětské seberealizace. Přestože hra vychází z vnitřního popudu dítěte a odráží prostředí, ve kterém jedinec je, nese rysy originality ovlivněné jeho osobností, její formou, časem a společností. (Kotátková, 2005, s. 11 – 14)

Hartl a Hartlová vidí hru vedle práce a učení, jako jednu ze základních lidských činností, u dítěte je motivovaná především prožitky, u dospělých má hra pevná pravidla a cíl. Každou hru provází pocit napětí, radosti, má pozitivní vliv na relaxaci, rekreaci, duševní zdraví. Můžeme je dělit podle toho, zda při nich jde o riziko a náhodu – ty mohou být návykové, lidé si na nich mohou vytvořit závislost – např. herní automaty, druhou skupinu tvoří hry sportovní, při nichž jedna strana díky velké snaze a úsilí zvítězí – přináší napětí, bohatý děj, drama, někdy i konflikt a katarzi. (Hartl, Hartlová, 2004, s. 195 – 196)

„Hra jako aktivní opakování a zkoušení nezvyklých činností pomáhá zvládnout nové situace a získávat životní zkušenosti.“ Neuman konkretizuje specifické znaky hry jako: dobrovolnost, řízení se pravidly, nejistota výsledku, radost, zábava, potěšení, vážnost, samoúčelnost, dvojakost, uzavřenost, vnitřní nekonečnost, dramatická a přítomnost – odehrává se teď a tady. Zda volný čas naplníme hrou je jen na nás, o tom rozhodujeme my nikdo jiný, její podstata spočívá v rychlém střídání napětí v počátku hry a uvolnění, kterého dosáhneme v řešení. Vědomí, že ve hře dochází k takovým zvrátům, může stupňovat naše napětí až k hranici únosné míry, jak je tomu u adrenalinových sportů. Hra přispívá k formování osobnosti daného jedince, jeho vztahu k ostatním členům společnosti, přírodě, materiálnímu vybavení, vztahu k hospodaření s volným časem, s možností jeho aktivního využití. V každém novém objevování a překonávání překážek jsou rysy dobrodružnosti, prvkem dobrodružnosti je i zisk, proto jsou někteří přitahováni hazardem a riskováním. Dobrodružnost – dravost vidíme i v překonávání nejen sebe sama, ale i soupeře. (Neuman, 1998, s. 18 – 19)

Hra je plná zvrátů a překvapení, začíná pohybem, její další krok či důsledek našeho jednání není pokaždé jasný, proto je tam ten moment překvapení. Přenáší nás do jiné reality, naplňuje nás pocit objevování, zažíváme vzrušení, napětí z akce, soustředění na činnosti, při kterých mnohdy překonáváme vlastní dovednosti. Obtížnosti hry se mohou stupňovat se vzrůstající šikovností a zkušeností hráčů. Hru můžeme chápat jako prostředek k uvolnění či odpoutání se od reality, nebo jako prostor k získávání prožitků a zkušeností.

Charakter her může ovlivňovat rozvoj všech stránek osobnosti – hra děti učí zapojit se do kolektivu, uznávat a respektovat pravidla, osvojovat si pravidla sociálního soužití. Ve školním období již není dominantní činností dítěte, přesto však tvoří náplň rekreačních a odpočinkových aktivit. Důležitou roli má i v dalších letech, mění se však její charakter a přístup dítěte ke hře. Hra se stává složitější a je spojena s učením či prací. (Pávková, 2002, s. 89 – 90)

Období dětství je propleteno hraním a herními aktivitami, tvoří podstatnou část dne dětí předškolního věku, u dětí školního věku střídá dobu, kterou děti věnují učením a pracím spojených s přípravou na školu. Hry odpoutávají od povinností, přesto, že při nich vyvíjí nějakou aktivitu, je spojena s odpočinkem a relaxací, mentálním oddechem. Ať jde o hry hrané doma, pokojové – stolní, venku na hřišti, ve dvojicích či ve skupině vrstevníků, vždy je v nich nějaké napětí střídané uvolněním, spojené s prožitkem.

Hry jsou děleny z mnoha různých hledisek, Knotová je dělí:

- tvořivé hry: (vlastní, samovolné, jedinec si určuje průběh hry sám)
 - a) úlohové – napodobuje vztahy mezi lidmi, lidské činnosti,
 - b) předmětové – manipulace s předměty, rozvoj smyslů, poznávání předmětů,
 - c) dramatizační – vymýšlení postav a s nimi souvisejících dějů.
- hry s pravidly:
 - a) intelektuální – rozvoj myšlení, rozumových schopností,
 - b) pohybové – honičky, míčové hry, schovávání.

(Knotová in Spousta, 1996, s. 24)

3.1.1 Volná – spontánní hra

Volná hra je spojena především s předškolním věkem, můžeme ji chápat jako činnost dítěte, při které si samo volí téma, účel a pokouší se spontánně něco prozkoumat, zjistit, ověřit, vytvořit. Rozhoduje se samo, zda bude hrát samo, s hračkou nebo jiným dítětem, kde

se aktivita uskuteční. Jedině ono samotné zvolí místo, předmět a cíl své činnosti k vyhovující hře. (Koťátková, 2005, s. 17)

Rodiče, pedagogové a vychovatelé by si měli uvědomit, že volná hra je prostorem pro rozvoj dítěte a jeho osobnostních rysů. Nesmíme tento čas považovat za ztracený, zbytečný, ale uvědomit si jeho důležitost. Dítě se ve své volné hře přirozeně učí vztahu k hračkám, věcem, prostředí a především k ostatním lidem.

Vodítky pro nás, zda si dítě skutečně hraje, mohou být znaky hry. Mezi významné, které se ve hře projevují, jsou:

- *spontánnost* – bezprostřední, přirozené chování,
- *zaujetí* – nevnímá okolí, soustředí se na herní činnost,
- *fantazie* – objevuje se před 3. rokem, mezi 3. – 6. rokem velká důležitost,
- *radost* – může se usmívat, viditelné ve tváři dítěte,
- *tvorivost* – originalita, různorodost, vymyšlené postavy, příběhy,
- *opakování* – rádo se vrací již k hrané hře,
- *přijetí role* – prozkoumávání chování druhých.

(Koťátková, 2005, s. 17)

3.1.2 Řízená hra

Hra má významné postavení ve výchově mimo vyučování, vhodně kompenzuje vyučování a působí relaxaci. Je vhodným prostředkem k nenásilnému ovlivňování, tedy výchovnému vedení a současně poznávání dětí. Hry prostupují a jsou součástí mnoha činností ve výchově mimo vyučování, v rekreačních a odpočinkových činnostech mají své nezastupitelné místo.

Hanuš s Chytilovou dělí hry podle výchovných cílů na hry rozvíjející:

- *jazykovou inteligenci* – jasné a srozumitelné vyjadřování, vyprávění příběhů,
- *hudební inteligence* – cítit rytmus a tón, zapamatovat si melodii, vyluzovat hudbu,
- *matematicko- logickou inteligenci* – schopnost kombinovat, práce s čísly,

- *prostorová inteligence* – vnímání nových tvarům objektů, obrazů, představivost,
- *pohybová inteligence* – rozvoj sportovních schopností, pohyblivost, tanec, zručnost,
- *intrapersonální inteligence* – ovládání vlastních emocí, vyznat se sám v sobě,
- *interpersonální inteligence* – empatie vůči potřebám a přáním druhých, vnímání nálady a temperamentu ostatních,
- *vztah k přírodě* – reakce na vše živé, schopnost vnímání celku.

Dále mohou být hry pomocné (k navození atmosféry, pobavení, uvolnění rozechřátí), kombinované (uplatnění a prověření celé osobnosti). (Hanuš, Chytilová, 2009, s. 115)

Pedagogové, vychovatelé a vedoucí kroužků, oddílů by měli znát rozličné množství her, mít schopnost zaujmout mladší i starší děti hrou. Tato schopnost je velmi důležitá a ovlivňuje jejich vzájemný vztah. Část her si pedagogičtí pracovníci pamatují z dob svého dětství, nové náměty získávají v průběhu studia, z knih, časopisů, z internetových zdrojů nebo také od kolegů a přátel. Tvořiví jedinci dokáží hry i sami vymýšlet a obměňovat podle potřeby, věku dětí či prostředí, ve kterém hru realizují.

3.2 Mladší školní věk a hra – hraní (umění hrát si)

Podle Mazala končí období vzestupu tvořivosti. Uvádí, že pro děti byla hra v předškolních zařízeních prací, kdežto ve škole je práce a hra docela něco jiného. Dítě si stále více uvědomuje tento rozdíl, nemožnost si hrát, kdy ho napadne. Čas ve škole se dělí na vyučovací hodiny a přestávky – dobu práce – hry nebo odpočinku. Bohužel se rapidně snížila kvalita a délka pohybového zatížení, většina školních dětí sedí denně 4 - 6 hodin v lavicích a to neprospívá držení jejich těla. Abychom dětem usnadnili seznamování a přizpůsobování se školním povinnostem, snažíme se výuku propojit s hrami a herními aktivitami, které znají z předchozích let, a tak jim umožnit návrat do pohodové zóny. (Mazal, 2007, s. 27)

Děti z prvních tříd jsou stále ještě plné emocí, lehce unavitelné, střídají se u nich nálady, z těchto důvodů tyto děti na tábor ještě nebereme. Být někde sám bez rodičů by pro některé z nich mohlo být stresující, nechceme je vystavovat takovým situacím a případně je odrazovat od dalších akcí podobného typu. V tomto věku ještě nejsou všichni emočně zralí na

samostatný pobyt a péči o svou osobu. Za rok již dozrají, budou přizpůsobivější a stálější ve svých postojích.

Změn je v tomto období mnoho a nastaly příliš rychle. Nemůžeme se tedy divit, že je některé dítě zmatené, roztěkané či unavené. Po roce bude přizpůsobivější a vyrovnanější. (Čačka, 1994, s. 70)

Ve 2. třídě stále ještě pokračujeme v herních aktivitách k pochopení mezilidských vztahů, podrázenost, nadřazenost, respektování a význam pravidel, kooperace s ostatními. Děti se ve školním prostředí již pohybují téměř jako doma, jsou si jistí v komunikaci se spolužáky i učiteli, školu berou jako své zaměstnání.

Jsou schopny snést mnohem větší zatížení spojené s pohybem či herní aktivitou. Vymýšlejí si samy hry bez hranic, přijímají pravidla pro sebe i druhé a snaží se je dodržovat, to stejné očekávají od ostatních. Známé hry dokáží přetvořit, že jsou z nich docela jiné aktivity. (Mazal, 2007, s. 28)

Osmiletí již berou svoje povinnosti spojené se školou jako samozřejmost. Nejsou jen pasivními příjemci hodnocení, ale již také sami hodnotí své okolí, vrstevníky, sourozence. Chtějí rozhodovat o některých činnostech týkajících se jejich osoby, chtějí prosadit své zájmy, a proto se mezi sebou často perou, snaží se upevnit pozici ve vrstevnické skupině. Kolem desátého roku jsou více spolehlivé, na oplátku se dožadují větší volnosti při rozhodování – vadí jim, když za ně rozhoduje někdo jiný. Domnívají se, že zvládnou sami sledovat své povinnosti. (Čačka, 1994, s. 71)

Ve 3. a 4. ročníku praktikujeme soutěživé pohybové hry, klademe důraz na pravidla jejich dodržování, častěji radíme náročnější hry. Děti v tomto věku jsou již schopné ohodnotit své výkony i výkony protivníků či spoluhráčů. (Mazal, 2007, s. 28)

Žáci v rozmezí 8. – 10. let jsou vhodnou skupinou pro účast na táborech. Jsou otevřeni novým zkušenostem, stále se rádi hrají, soutěží, dokáží se postarat o svou osobu bez pomoci cizí osoby. Jejich fantazie stále nezná hranic a dokáží se zasmát i své chybě, nechybí jim smysl pro humor. Jsou to ideální táborníci.

3.3 Starší školní věk a hra – hraní (umění hrát si)

U žáků 5. a vyšších ročníků bychom měli diferencovat pohybové zatížení nejen podle fyzické zdatnosti, ale také podle pohlaví. Výhodu mají ti, již se věnují některému sportu. Začínají si uvědomovat to, co se jim doma i ve škole stále opakuje – fakt, že znají, umí, mají, vědí, jsou téměř kompetentní být na své úrovni osobnostmi. Z těchto důvodů je jasné, proč optimalizovat výběr pohybových aktivit a her. Korektně zvolenou hrou probíhá socializace optimálněji a účinněji. (Mazal, 2007, s. 28 – 29)

Děti jsou na sebe příliš kritičtí, hodnotí na sobě sebemenší nedostatek, postavení ve vrstevnické skupině, proto vybíráme rozličné hry se zaměřením na rychlost, vytrvalost, logiku a myšlení tak, aby mohli zažít úspěch téměř všichni. Jak sportovci, tak ti méně šikovní, ale bystří a chytrí.

Langmeier s Krejčířovou udávají, že postavení dítěte ve skupině vrstevníků je ovlivněno i jeho tělesnou silou a obratností. (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 118)

Méně jistí jedinci sami sebou se snaží zapadnout do jakékoli vrstevnické skupiny, kolikrát za nepřiměřenou cenu. Svou nejistotu se snaží maskovat za suverénní chování, drzost až vulgárnost a agresivní chování v dané partě. Tomuto nežádoucímu chování se můžeme snažit předcházet vhodně nabídnutou příležitostí k lépe strávenému volnému času. (Čačka, 1997, s. 131)

I děti v tomto věku jsou výbornými táborníky, většinou jedou již po několikáté a znají většinu osazenstva vedení tábora – vedoucí, instruktory a těší se za nimi. Pro mladší účastníky tábora jsou takovými průvodci, staršími kamarády téměř budoucími instruktory. Z některých se za pár let opravdu instruktoři stávají, což je velice milé a potěšující, že jsme v nich tento zájem vzbudili a i přesto, že jejich vrstevníci letní prázdniny tráví flámováním. Oni se věnují menším dětem a svoje letní prázdniny spojí s brigádou jako instruktoři na táboře.

3.4 Metodika her

O tom, že hra jako výchovný prostředek je nepostradatelnou součástí pedagogické praxe, bylo psáno již výše. Při hře se snažíme navodit situace, role, děje, prostředí a příběhy, ve kterých jedinec i celá skupina rozvíjí svůj potenciál dovednostní, vědomostní a zkušenostní.

Za pomoci hry si ověřujeme svoje poznatky, dovednosti i zkušenosti, o kterých jsme byli přesvědčeni, že ovládáme. Hra spojuje teoretické poznatky s praxí a propojuje je.

Abychom vytvořili novou hru nebo pozměnili či rozpracovali hru, již jsme viděli či hráli, je potřeba si uvědomit, to je podstatné. Co je cílem hry? Co u člověka hra rozvine, udělá, na co bude působit, čeho dosáhneme? Jaký má vliv hra na člověka? Musíme si tedy určit cíl. Mělo by být jasně řečeno, přesně definováno, měl by být dosažitelný, pochopitelný pro všechny, ne nijak složitě vysvětlovaný. Měl by vždy vést k rozvoji osobnosti daného jedince. *“Hru chápeme jako jeden z nejideálnějších prostředků harmonického rozvoje osobnosti.”* (Hanuš, Chytilová, 2009, s. 114)

3.4.1 Struktura hry

Každá hra by se měla skládat z několika částí, aby byla zaručena posloupnost a hlavně motivace dětí k dané aktivitě.

Popis hry by měl obsahovat:

- *libreto* – ideálně příběh, myšlenka, událost, fotografie k navození atmosféry,
- *motivaci* – snaha o vtažení dětí do hry, jejich aktivitu,
- *pravidla hry* – dán popis herního pole, děje, pomůcek, pravidel, časové údaje, instrukce k řešení úkolů, úkoly pro vedoucí – rozhodčí,
- *metodické poznámky* – poznámky z minula, pozměněné vyzkoušením hry.

(Hanuš, Chytilová, 2009, s. 118)

Jakákoli hra by dále měla obsahovat následující informace o hře samotné:

- *název hry* – sám o sobě motivuje ke hře, snažíme se držet českých názvů – popřípadě anglických, pod kterými jsou hry známy, měl by být zajímavý vzbuzující zájem,
- *autora nebo pramen* – zdroj, z něhož jsme čerpali, film, kniha, historie, vymyšlený příběh,
- *fyzickou – psychickou zátěž* – uvedeme možnou zátěž účastníků, rozsah nasazení při hře,
- *věk hráčů* – uvádí pro jakou věkovou kategorii je určena,

- *počet hráčů* – optimální a minimální počet hráčů pro danou hru,
- *dobu hry* – délka uvedená v minutách,
- *přípravu* – značí dobu a náročnost přípravy hry,
- *pomůcky* – seznam pomůcek potřebných k realizaci hry,
- *prostředí* – hřiště, louka, les, řeka, bazén,
- *denní dobu – roční období* – dopoledne, odpoledne, večer – až se setmí, léto, zima,
- *cíl hry* – rozvoj tvořivosti, sociálních vazeb, intelektu, motoriky a pohybových dovedností, vlastní vůle, překonání svých hranic,
- *bezpečnost* – ta je vždy na prvním místě. (Neuman, 1998, s. 43 – 46)

Pro úspěšnou realizaci je nutná také zkušenost s danou hrou. Než ji budeme hrát s dětmi, měli bychom ji sami vyzkoušet, i když třeba s dospělými vedoucími. Posoudit, zda se dá s dětmi a v daném terénu hrát, zda není nutná obměna či použití jiných pomůcek. To vše nám usnadní její samotné uskutečnění a předcházení komplikacím, zaručí úspěch hry a oblibu u dětí.

3.4.2 Metodika vedení her na táboře – pravidla úspěšného provedení hry

Hra znamená pro děti z oddílů bezstarostnou akci, ale pro nás vedoucí tomu tak není. Dříve než s dětmi vyrazíme na táborovou základnu, musíme předem doma vybrat vhodné hry do plánovaného programu. Což není až tak úplně snadné, musíme vzít v úvahu věk a fyzickou zdatnost dětí, terén, ve kterém se bude hrát, počasí, materiální vybavení – pomůcky, výchovný cíl hry.

S každou hrou by se měl vedoucí seznámit, prostudovat pravidla a promyslet její realizaci v daném terénu. Tato příprava zabere spoustu času, o některé úkoly se může podělit s vedoucími oddílů a instruktory. Spolky, sdružení nebo skupiny nadšenců, kteří konají tábory, si v rámci této činnosti schovávají kulisy, kostýmy a materiální pomůcky k dalšímu použití, čímž si usnadňují práci. Příprava hry je náročná jak po stránce teoretické – řádné seznámení a nastudování možností obměn, tak po stránce praktické, kdy se musí nachystat potřebné pomůcky a terén. Po výběru hry a vyznačení vhodného místa k jejímu provedení, je nezbytné seznámit všechny hráče s hrou, jejím cílem směrem k účastníkům, čeho mají dosáhnout.

Společně projdeme vyznačené území, nebo si ho jen ukážeme, přečteme libreto, rozdělíme role a podrobně projdeme pravidla. Ukážeme správný způsob, jak by měla hra probíhat, upozorníme na možné chyby. Určíme časový úsek – dobu, po niž se bude hrát, zahajovací signál a signál ukončení. Ujistíme se, že všichni rozumí, zopakujeme si to a hráči se rozejdou v terénu nebo čekají na daném místě, až na ně přijde řada. Po spuštění hry hlavní vedoucí pokud nemá nějakou funkci v rámci hry, pozoruje, může poradit, pomoci, povzbudit, také nenápadně kontroluje. Po ukončení hry si ji pro sebe sám zhodnotí, spočítá body – vyhodnotí výsledky a ve stanovenou dobu, jak jsou zvyklí, je oznámí všem najednou. (Zapletal, 1985, s. 25 – 26)

Než začneme hrát jakoukoli hru, musíme vytvořit vhodné a vyrovnané týmy. Možností jak rozdělit hráče je hned několik, losováním, rozpočítadlo, podle data narození, první písmeno ve jméně. Pokud chceme, ale aby byly oddíly vyrovnané a hru si užily, musíme zvolit jinou techniku. Jako vedoucí oddílu si předem projdu přihlášky dětí a podle věku, fyzické zdatnosti, vědomostí si děti s ostatními vedoucími rozdělíme. Tento způsob lze využít pouze v případě, že děti známe – což je většinou náš případ.

Miloš Zapletal krásně shrnul pravidla úspěšného provedení her do deseti zásad:

1. *Mějte stále po ruce zásobu her pro každou příležitost.*
2. *Vyberte správnou hru pro správný čas a vhodné prostředí.*
3. *Vyložte jasně a srozumitelně pravidla.*
4. *Rozdělte úkoly tak, aby každý znal své povinnosti.*
5. *Obě soupeřící strany mají mít stejnou naději na vítězství.*
6. *Zajistěte spravedlivé rozhodování u her, které vyžadují rozhodčího.*
7. *Ukončete hru v nejlepším.*
8. *Po hře proveďte její hodnocení.*
9. *Nedejte se odradit neúspěchem.*
10. *Nebojte se opakovat osvědčené hry. (Zapletal, 1985, s. 52 – 53)*

Při dodržení těchto pokynů a pravidel se nám hry jistě podaří realizovat bez komplikací, vždy je ovšem nezbytné být na hru pečlivě připraven. Jak pomůcky, prostor či bezpečnostní dozor v podobě instruktorů a vedoucích oddílů. Bezpečnost účastníků tábora by měla být vždy na prvním místě. Hru si ve zdraví a pořádně užít.

4 Tábor

Přestože mají tábory v České republice dlouholetou tradici, termín tábor v zákoně nijak nefiguruje. V případě letního tábora s více jak 30 dětskými účastníky, mluvíme o Zotavovací akci pro děti – která vychází z Vyhlášky č. 148/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 106/2001, o hygienických požadavcích zotavovací akce pro děti. Dle zákona č. 258/2000 Sb., ochraně zdraví - zotavovací akci rozumíme: „*organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než 5 dnů, jehož účelem je posílit zdraví dětí, zvýšit jejich tělesnou zdatnost, popřípadě i získat specifické znalosti nebo dovednosti*“. Jestliže se pořádaného pobytu účastní méně než 30 dětí nebo je délka jeho trvání kratší než 5 dnů, nejedná se o zotavovací akci.

4.1 Legislativa a tábory

Tábory stejně jako jiné akce pořádané pro děti a mládež jsou ošetřeny řadou zákonů a vyhlášek. Dle MŠMT je dobré upozornit na zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a vyhlášku Ministerstva zdravotnictví č. 148/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 106/2001, o hygienických požadavcích zotavovací akce pro děti. „*Na pořádání táborů se vztahují obecně závazné právní předpisy a proto MŠMT ani jiný orgán státní správy neuděluje povolení ke konání táborů, nestanovuje podmínky pro jejich konání a nevede jejich evidenci*“. (<http://www.msmt.cz/> online [04. 05. 2019])

Bylo by vhodné uvést také vyhlášku č. 602/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby, týkající se např. skladování pokrmů, či hygienických požadavků na jejich přípravu. Ucelený seznam vyhlášek, zákonů a právních předpisů souvisejících s tábory a akcemi pořádanými pro děti naleznete v příloze č. 1.

4.2 Druhy táborů

„*Pořadatel musí mít již od začátku rozmyšleno, jaký tábor chce organizovat. Od druhu a typu tábora se odvíjí další zařizování (ubytování, doprava, odborní instruktoři, programová příprava atd.)*“ (Štanglerová, 2012, s. 19)

Tábory jsou nabízeny nejrůznějšími organizacemi a můžeme je také dělit z různých hledisek:

- podle pořadatele (YMCA, Junák, Skaut, Pionýr, dobrovolná sdružení, školní...),
- podle délky pobytu (týdenní, třítydenní,...),
- podle typu ubytování (stan, chatka, zděná budova),
- podle termínu konání (zimní, letní),
- podle věku účastníků (rodiče s dětmi – předškolního věku, mladší školní věk, starší školní věk, smíšené, náctiletí, dospělí),
- podle pohlaví účastníků (dívčí, chlapecké, smíšené),
- podle zaměření (taneční, sportovní, herní,...),
- podle velikosti (počet účastníků),
- podle místa pobytu (tuzemské, zahraniční).

Harmach a kolektiv uvádějí následující druhy a typy táborů:

Druhy táborů

- příměstské – denní forma, děti ráno přicházejí, odpoledne se vrací domů – bez přespání,
- putovní – účastníci vystřídají několik tábořišť, pěší, cykloturistické či vodní tábory,
- stálé – celý pobyt na jednom místě (zděná budova, chata, stan),
- hvězdnicové – účastníci denně absolvují výlety do okolí táborové základny.

Typy táborů

- ozdravné – pro děti se zdravotním postižením,
- běžné – děti a mládež intaktní,
- integrované – i pro děti z rizikových skupin, dětských domovů, se zdravotním postižením, kdy je alespoň 20% účastníků s postižením. (Harmach, 2004, s. 42)

Táborů je nepřehledné množství a jejich pořadatelů také. Existují tábory zaměřené na konkrétní zájmovou činnost. Třeba tábory hudební, umělecké, počítačové, nebo koňské, ale také tábory pro děti se zdravotním postižením či dietami. ([http://cs.wikipedia.org/Dětský tábor](http://cs.wikipedia.org/Dětský_tábor)[online 04. 05. 2019])

V dnešní době, kdy je obrovská konkurence organizací pořádajících tábory, je velmi těžké zaujmout klasickým tradičním programem. Proto někteří organizátoři jdou s dobou a snaží se odrážet aktuální trendy. Na tom není nic špatného, jen se bojíme, zda to není škoda oproti klasickým táborům. Dnešní děti jsou zhýčkané dobou, splachovací toalety, denně horká koupel či sprcha, a hlavně elektronika, což na klasickém táboře bez elektřiny nejde zajistit. Tábor jim má dát možnost zažít něco neotřelého, nového, co je posílí a zocelí, naučí se o sebe postarat a zvládnout to bez elektroniky a toho, že budou viset na mobilu. Mladší děti láká místo sprchy cákání v potoce a stejné je to i u většiny strašících dětí. Jde přeci o návrat k přírodě.

4.3 Letní tábor

„Dětský tábor je akce pro děti a mládež, probíhající obvykle o letních prázdninách. Účastníci tábora „táborníci“ se během pobytu na táboře účastní různých sportovních a kreativních činností“. Místa, na nichž se tábory konají, se nazývají tábořiště, mohou to být například mýtiny či louky v lese. Zde děti přes den hrají hry, podnikají výlety do okolí a navečer při táboráku, zpěvu a hře na kytaru vyhodnocují a zakončují den. (<https://cs.wikipedia.org/Albor> [online 04. 05. 2019])

„Letní tábor – vyvrcholení celoroční činnosti každého správného oddílu nebo nabídka dobrodružství a nevšedních zážitků pro děti, které nejsou členy žádné organizace“. (Burda, 2008, s. 5)

Autor příručky pro hlavní vedoucí letních táborů B. Bezchleba definuje tábor jako: *„významnou formu prázdninové, výchovné a zotavovací činnosti, která nabízí aktivní prožití volného času, umožňuje spojení s přírodou, život v kolektivu vrstevníků, prožití romantiky, získání nových poznatků, zážitků a přátel“.* (Bezchleba, 2012, s. 42)

Dětské tábory probíhají v mnoha zemích a na většině z nich najdeme dospělé osoby v roli vedoucích oddílů či animátorů – (tvůrců programu). Věk vedoucích je v rozmezí 18 – 25 let, jde převážně o středoškolské a vysokoškolské studenty, kteří to berou jako letní prázdninovou brigádu. Finanční ohodnocení nedoceňuje práci a čas, jež tito lidé věnují dětem. Většinou pokryje pouze stravu a ubytování vedoucích, kteří tuto činnost dělají spíše jako poslání než pro peníze. Na některých táborech jde o dobrovolnou činnost úplně.

Vedoucí se dětem věnují po celou dobu pobytu na táboře, jsou za ně zodpovědní a účastní se s nimi všech probíhajících akcí. Táborníci jsou rozděleni do oddílů a každý vedoucí i s instruktorem mají na starosti určitý počet dětí v daném oddíle. Ubytování na takových táborech je buď ve zděných budovách, chatkách nebo stanech s podsadou. Tábory jsou částečně prvními místy, kde jsou děti bez rodičů, když pomineme přespání u babiček a kamarádů. Musí spoléhat sami na sebe, postarat o sebe, zvládnout stesk po domově. Ten se překonává s dobrým vedoucím, instruktorem anebo kamarádem mnohem snadněji. Kromě těchto táborů existují také příměstské tábory, kam děti po dobu tábora ráno přicházejí a v odpoledních hodinách se vracejí opět domů. Nepřespávají zde. Tyto typy táborů jsou vhodné pro menší děti, které zatím ještě nikdy nebyly přes noc mimo domov. (<http://cs.wikipedia.org/Albor> [online 04. 05. 2019])

Organizace pořádající tábor musí zajistit hygienicky nezávadný stav zařízení, dále zásobování pitnou vodou v rozsahu podle stanoveného prováděcího právního předpisu pro zotavovací akce, účast fyzických osob podle § 10 odst. 1 a 3 zákona č. 258/2000 Sb. Při pořádání dětského letního tábora v České republice je nutné vycházet i z dalších předpisů, organizace pořádající letní tábory pro děti a mládež by všechny uvedené zákony měly znát a dodržovat.

5 Celotáborová hra (CTH)

V této části se pokusíme nastínit pojem celotáborová hra, její výhody a důvody proč ji hrát. Nedílnou součástí této kapitoly je také příprava CTH.

„Již ve čtyřicátých letech minulého století se u nás staly nesmírně oblíbené dlouhodobé hry, složené z řady úseků či etap spojených společným libretem. Obrovskou zásluhu na tom mají tři romány spisovatele Jaroslava Foglara – Hoši od Bobří řeky (1937), Devadesátka pokračuje (1945), Poklad Černého delfína (1959). V těchto knihách je dějem vždy velká hra na pokračování“. (Zapletal, 1969, s. 5)

5.1 Charakteristika celotáborové hry

Jako první u nás přišel s nápadem uspořádat pro členy svého oddílu dlouhodobou hru – prakticky po celý rok činnosti oddílu – Jaroslav Foglar. (Kačer, 2005, s. 4)

Celotáborová hra prostupuje celým pobytem účastníků tábora. Dobrá hra by měla zaujmout všechny děti bez rozdílu věku, měla by je nadchnout hned v úvodu nějakým motivačním příběhem, který spojuje jednotlivé části. Vhodné a zároveň působivější je uvedení příběhu scénkou a vtáhnout tak táborníky rovnou do děje. Můžeme využít důležitá data, jména, ukázkou z knihy, video, film nebo mýtus. Příběh by neměl být příliš složitý, aby se v něm mladší děti neztratily a měl by zůstat poutavý i pro děti starší. (Foglová, 2006, s. 8 – 10)

„Dlouhodobé hry, hry na pokračování, etapové hry, celotáborové hry, herní cykly, etapovky. Tak bývají souhrnně nazývány složitější, vícedílné seriály her spojené jednotícím prvkem – libretem. První rozdíly mezi nimi zjistíme, jakmile se zajímáme o dobu jejich trvání. Jsou zde hry, jimž bychom s jistou dávkou nepřesností mohli říkat celoroční etapové hry, neboť doprovázejí činnost oddílu po dlouhé měsíce. Za samotnou kategorii se pak dají považovat hry, které na letním dětském táboře začínají i končí, tedy táborové etapové hry. Díky nitce doprovodného příběhu jsou etapové hry zařazovány ke skupině zážitků zvaných mimikry. Český řečeno – předstíráme, že jsme někým jiným, zpravidla také na jiném místě a v jiné době.“ (Chour, 2000, s. 15)

O celotáborové hře se mluví, jako o českém vynálezu. Celotáborová hra je součástí táborových pobytů, dává táboru určitý příběh, který se vyvíjí po celou dobu. Hra je také

důvodem, proč se děti na tábor hlásí a chtějí na něj jet, ovlivňuje je po celý pobyt v tábořišti. (<http://www.pionyr.cz/cinnost> [online 04. 05. 2019])

Celotáborové hry nemusí mít výchovný charakter, důležité je aby splnily svůj účel, zabavily děti, umocnily zážitky a byly příjemným zpestřením. Měly by být originální, překvapivé, podstatný vliv na tom má i prostředí, ve kterém se hrají. Jde především o to, co nejlépe splnit zadaný úkol. Úspěšnost oddílu je dobré sledovat na bodovém hodnocení, umístěném na táborové nástěnce. Malý táborníci, tak mají možnost kdykoli zjistit, jak si vedou v porovnání s dalšími oddíly. Bodové hodnocení provádí a vyhlašuje v odpoledních hodinách hlavní vedoucí tábora společně se všemi vedoucími oddílů a instruktory, u táborového ohně či na stanoveném místě vyhlásování výsledků. Přestože by mělo jít o to si zahrát a zabavit se, je bodové hodnocení jakousi hnací silou, kdy se týmy (oddíly) a děti samotné snaží bojovat o vítězství.

Rozdíl mezi dlouhodobými hrami, hrami na pokračování, etapovými hrami, celotáborovými hrami, etapovkami zjistíme na první pohled, když se blíže podíváme na délku jejich trvání:

- *celoroční etapové hry – probíhají v průběhu roku při činnosti kroužku, oddílu,*
- *celotáborové hry – začínají a končí na letním táboře,*
- *celotáborová hra s předehtou – je to etapová hra, začínající během roku a její pokračování a vyvrcholení je na letním táboře (je to kombinace obou výše uvedených her).*

(<http://diplomy.artega.cz> [online 04. 05. 2019])

Proč hrajeme celotáborové hry?

Dospělí se snaží u dětí záměrně rozvíjet všestrannost, týmového ducha, komunikaci, sebepoznání, etické a morální vlastnosti, empatii, soudržnost, nezištnost, procvičit tábornické dovednosti a znalosti, a zvýšit jejich fyzickou zdatnost.

V dětských očích je nejdůležitější, že jsou hry zábavné, podporují fantazii a touhu po dobrodružství, zábavu, zahánějí nudu. Pomáhají při vytváření a udržování kamarádských, přátelských citových svazků. (Foretníková, 2017, s. 32)

5.2 Dramaturgie celotáborové hry

Dramaturgie hry spočívá v tom, jak správně sestavit hry do účelných celků, aby byly optimálně kombinované, využívaly prostory, atmosféru a podpořily účinek. Programátor – organizátor akce musí přihlédnout k cílům akce, hráčským zkušenostem, fyzickým možnostem a sociálním vazbám. Musí také na herní program nahlížet jako na celek, hry by měly stupňovat svoji náročnost (fyzickou i psychickou), pestrost a vtahovat děti do děje. Nesmíme opomenout věnovat pozornost také denní době, kdy se hra hraje, kontrastu mezi hrami, střídání aktivit, biorytmu účastníků. Nezapomenout také na to, že hru dotváří prostředí, ve kterém se hraje a její účastníci. (Svetlíková, 1998, s. 11 – 12)

Každá hra zařazená do programu je jako stavební kámen, který se podílí na konečném výsledku, vzhledu a pevnosti budovy – v našem případě projektu celotáborové hry. Organizátor celotáborové hry by se měl po celou dobu snažit zachovat určitý rytmus akce, spád a gradaci, určitě nepřehánět kombinace her – všeho s mírou. Nikoho do ničeho nenutit, pokud se dítě necítí na hru, nebudu ho nutit. Pokusím se daného jednotlivce více motivovat navnadit ho na hru, že to bude zábava, že si to jistě užije, vyzkouší něco nového. Může třeba činnost z počátku pozorovat, než na něj přijde řada a potom si to samo rozmyslí. Měli bychom si uvědomit, že ne všechny aktivity se musí líbit, ale měly by být podněcující, vzrušující, měly by nutit k akci.

Podle zážitkové pedagogiky by každá zážitková akce měla mít určitou dramaturgie, ta by se dala shrnout do následujících pravidel pro hladký a úspěšný průběh programu.

Fáze programu:

- **příprava před táborem** – propagace tábora, organizační záležitosti (tábořiště, kuchaři, instruktoři, hygiena, přihlášky, komunikace s účastníky – jejich motivace k akci),
- **začátek tábora** – nejdůležitější je první den, seznamování, navazování kontaktů a navození příjemné atmosféry, kdy vtahujeme děti do děje, program plný zajímavých her,
- **jádro akce** – zvyšování intenzity programu, zařazujeme náročnější aktivity – to se nedá ovšem stále, při delších akcích než 10 dní – tak asi v 1/3-1/2 zařadit jeden z vrcholů a zklidnit akce, mohou být nasazeny složitější hry na přemýšlení a větší samostatnost, ke konci můžeme zvolnit,

- **závěrečný vrchol akce** – obrovský a nezapomenutelný vrchol, měl by ukončovat celé téma akce (překonání náročného úkolu, odměna pro účastníky, zábava),
- **závěr akce** – ohlédnutí za právě končící akcí, povídání co nás bavilo, co bylo super, prohlídka kostýmů, kulis – (nutnost oddělit od balení, úklidu tábořiště a odjezdu),
- **po akci** – úklid veškerých rekvizit, pomůcek, kostýmů, sportovního vybavení, zpětná reflexe dospělých účastníků. (Pelánek, 2008, s. 12 – 15)

Slejška uvádí následující zásady dramaturgie akcí:

- *posloupnost* – veškeré aktivity by na sebe měly navazovat,
- *gradace* – zvyšování fyzické i psychické zátěže – vyváženost,
- *pestrost a rozmanitost* – střídat aktivity, neměly by za sebou být činnosti stejného druhu,
- *stříhy* – motivace a střídání aktivit,
- *vyváženost, přiměřenost* – nezapomínat na odpočinek, chvíle na osobní volno,
- *pozitivní bilance* – aby měl každý možnost zažít úspěch, bez ohledu na fyzické či psychické dispozice. (Slejška in Činčera, 2007, s. 38)

Zkušení organizátoři akcí se řídí výše uvedenými zásadami a nejsou potom překvapeni nějakými komplikacemi, mladší a ještě nezkušení vedoucí se často diví, když použijí hru, která se jim jako dětem líbila a nyní se u dětí nijak neujala. Tomuto se nevyhne ani sebelepší programátor, jsou hry, které nadchnou starší děti a hry, které nadchnou děti mladší, nebo u nich neprobudí žádné emoce. Nesmíme polevovat a časem takových situací bude míň a míň.

6 Celotáborová hra „Pirátská truhla“

V této části bych ráda představila celotáborovou hru „Pirátská truhla“, kterou jsme realizovali s naším táborovým týmem v červenci 2017. Budou zde uvedeny základní informace, týkající se věkového složení dětí a místa pobytu, pro něž byla hra připravována již v průběhu školního roku. Tábory pořádá naše škola již řadu let, dříve na vlastní základně, ale v posledních letech vždy na pronajaté táborové základně. V tom roce jsme šli trochu s dobou a místo „kadibudek“ – jsme měli klasické toalety, sprchy a dokonce bazén.

Program je uzpůsoben dětem ve věku od 8 – 14 let, celkový počet účastníků 42, tak aby se dali rozdělit do tří oddílů – týmů. Termín tábora byl poslední sobota v červnu až první neděle v červenci – tedy 9. dní. Tábořiště Templštýn se nachází v překrásném a romantickém údolí řeky Jihlavy, která protéká pár metrů za chatkami. Ubytování bylo ve čtyřlůžkových chatkách, v areálu tábořiště se nachází budova s kuchyní a jídelnou, sprchy a toalety, travnaté hřiště, kurty a 2 bazény. V okolí jsou vlastivědné zajímavosti jako zámky v Moravském Krumlově, Náměšti nad Oslavou, zřícenina hradu Templštýn, na kterou vidíme z tábořiště.

Na předtáborových schůzích jsme s vedoucími a instruktory prošli celotáborovou hru, doplnili či společně upravili hry podle potřeb prostředí, ve kterém se bude odehrávat. Vyráběli jsme odměny pro jednotlivce v podobě pamětních pirátských medailí, přívěsků z mušlí, mincí a bankovek, pirátských šátků v barvě oddílu, dredů z vlny a povlaků na polštář s obrázkem piráta. Naše šikovná kolegyně nakreslila mapy, diplomy pro první až třetí místo, také pamětní listy, pirátské průkazy a obrázky na povlaky. Chystali se všechny potřebné rekvizity, sportovním vybavením počínaje, materiálem potřebným k vyrábění, k hladkému průběhu her a kostýmy pro instruktory a vedoucí oddílu konče. Výroba kostýmu byla v režii každého zvlášť. Chystala se také bodovací tabulka pro jednotlivce a oddíly, dřevěné desky se znaky oddílů, trofeje pro udílení denních titulů. A sepsání dostatečného množství her pro případ deště.

6.1 Názvosloví

Hlavní vedoucí: Mary – pravnučka Johna Silvera

Vedoucí oddílů: Kapitáni

Instruktoři: 1. důstojníci

Oddíly – týmy: Lodě

Názvy lodí: Žraloci, Kosatky, Piraně (barvy: červená, modrá, zelená)

Zdravotník: Samaritán

Kuchaři (místní): Mc Donner

Vedoucí dne, služba dne: Strážce ohně

Hymna tábora: Tři kříže

Každý den je vyhlášeno u ohně nějaké dítě z každého oddílu a je mu udělen denní titul – podpora – odměna:

- *Za duševní oporu a pomoc:* Jack Sparrow
- *Za fyzickou námahu a podporu oddílu a práci:* William Turner
- *Za mimořádnou eleganci při plnění zadaných úkolů:* Elizabeth Swann

Vyhlašování denního menu: (připravují kuchaři – Mc Donner)

Děti: Piráti – na začátku je každý „neplavec“, může, ale být – plavčík, mladý pirát, kotvař, plachtař, lanař (kdo se stará o lana), lodník, korzár a zástupce kapitána po splnění všech úkolů.

Desatero správného piráta:

- nesmí ničeho bát – stezka odvahy
- musí umět uplavat 100 metrů – mladší asi 50m PETRA M.
- střelba z pistole – ze vzduchovky na 10 metrů na terč ROBIN
- běh o život (uběhnout, co nejdál než jej vedoucí chytí) DAN
- hledání pokladu z mapy – zkoušky z mapy ALBERT
- lezení na ráhnoví lodě – vylézt na strom, skálu. MAREK
- chytrost – luštění různých hádanek BADY
- znalost morseovky a run ŠÁRKA
- uzly JÁ
- orientace na hvězdné obloze ALBERT

Po zvládnutí těchto zkoušek, byly dětem uděleny pirátské hodnosti, jak slíbila Mary.

Sezení vedoucích: Kapitánská kajuta

Jídelna: Krčma

WC: Kadibudky

Sprchy: Lázeň

Chaty: Kajuty

Řeka: Divoká voda

Noční hlídka: Strážce spánku

Chataři, turisté: Královská flotila

Kronika tábora – Táborový kroužkový deník, zápis do něj provádí v poledním klidu děti z oddílu, který má službu – zapisují, co se dělo předchozí den. Zápis událostí + drobná ilustrace.

6.2 Libreto „Pirátské truhly“

Jde o vymyšlený příběh, (nápad nám, ale vnukla jiná organizace pořádající tábory – viz odkaz na konci) jediné známé postavy v něm jsou pirát John Silver a kapitán Jack Sparrow. Mary (hlavní vedoucí – již v kostýmu), povolá všechny táborníky a poví, kdo je - pravnučka Johna Silvera, známého to piráta, který ve své době brázdil moře a dokonce i řeky v okolí. Mary se na všechny oboří, že neví, kdo byl její pradědeček. Poví jim o něm a řekne, že tam není náhoda, že vyhrála v kartách nad Jackem Sparrowem mapu, jenž má ukázat cestu k pokladu. A protože se jí Jack nechtěl vzdát, myslí si, že je pravá. Ptá se dětí, zda s ní půjdou poklad hledat.

6.3 Průběh hry

Děti jsou rozděleny do tří oddílů Žraloci – červená barva, Kosatky – modrá barva, Piraně – zelená barva. Během tábora se zdokonalují v pirátských dovednostech, uzlování, morseovce, runy, lovení, orientace ve hvězdách, zdolávání překážek, spolupráce a nakonec hledání pokladu, tak aby se z nich stali opravdoví piráti.

U ohniště visí mapa (je v celku, druhou menší má Mary u sebe rozdělenou na malé kousky). Nikdo ani Mary nerozumí však kódům na ní, a tak každý večer u ohně mají děti možnost studovat mapu a koupit si od Mary kousek dané mapy a pokoušet se ji rozluštit. Mapu nakreslila kolegyně Šárka podle turistické mapy. Večer u ohně, kdy se vyhodnotily oddíly i jednotlivci, získají za odměnu pirátské zlato a peníze. Za ty si budou moci kupovat kousky ukradené drahocenné mapy. Cenu jednotlivých kousků stanovuje prodávající, v našem případě Mary, dle získaného množství zlata během dne a také tak, aby všechny kousky byly vykoupeny den před odjezdem. Dopoledne předposlední den by měly děti zjistit, že musí přestat soupeřit mezi sebou, a že musí dát kousky mapy dohromady a začít spolupracovat. Po složení zjistí, že budou potřebovat kód. Ten si vybojují - získají v závěrečné hře, kdy budou muset využít všechny pirátské dovednosti - uzlování, četbu z hvězd, morseovku, znalost run...

Po rozšifrování se vydají hledat poklad na místo, které ukáže mapa. Po nalezení čeká každého kousek pokladu.

6.4 Hodnocení oddílů a jednotlivců

Jednotlivé hry jsou bodovány, buď se dá hra vyhodnotit na jednotlivce, nebo oddíly nebo na jednotlivce i oddíly. V případě jednotlivců se vyhodnocují mladší a starší děti zvlášť. Hry jsou uzpůsobeny tak, aby měl šanci uspět každý. Vyhodnocování provádíme vždy večer u táborového ohně, kdy jsou zároveň udělovány denní tituly.

Body oddílům a mince:

1. místo – 3 bodů	50,-
2. místo – 2 body	30,-

3. místo – 1 body 10,-

Body jednotlivcům dle počtu dětí v obráceném pořadí než umístění např.:

1. místo 42 bodů
2. místo 41 bodů
3. místo 40 bodů
až 42. místo 1 bod

Kromě bodů dostávají ocenění jednotlivci také cenné nerosty, rubín, smaragd, zlato.
(Barevné plastové kamínky)

6.5 Celotáborový program

V následující části popíšeme program jednotlivých dnů na táboře, jak šly za sebou. Hry a aktivity jsou rozděleny na dopolední program před svačinou a po svačině a odpolední program před svačinou a po svačině, případně ještě večerní a noční program. Tak jak jsme zvyklí je za sebou řadit, dle denního řádu tábora.

I – dopolední program před svačinou

II – dopolední program po svačině

Oběd – polední klid

III – odpolední program před svačinou

IV – odpolední program po svačině

V – večerní program

VI – noční program

Sobota – 1. den - Den ztroskotavších

I – Příjezd, rozdělení do chatek, ubytování, seznámení s tábořištěm, denním režimem – BOZP.

II – Rozdělení do oddílů (Vytvoření atmosféry a vtáhnutí do děje)

Shromáždění u řeky. Zde proběhne předem domluvená sehraná bitva vedoucích pirátů o děti do oddílu – týmu, tahanice strkanice, ukazování svalů, předvádění se a vytahování, přetahování lanem, kdo co umí, aby si dítě vzal do oddílu.

Oběd – Z vlastních zásob.

V rámci poledního klidu domluva na název chaty – kajuty. Piráti dostanou list tvrdého papíru, kam si napíší po domluvě název své kajuty a nakreslí obrázek. List se dá do folie a připevní na stěnu kajuty rýsovačkem (aby šel později sundat) – pro bodování pořádku a lepší orientace, kde kdo bydlí.

III – Plavba s handicapem – hra o název a barvu lodi

Motivace: Každá pořádná pirátská posádka musí mít nějaké plavidlo, pořádnou loď, která má ve znaku kromě pirátské vlajky, kterou vyvěšují, když útočí, ještě něco. To něco je to, co určuje, jací ti piráti na lodi jsou. Podle vaší dravosti, rychlosti a mrštnosti víme, že patříte ke Kosatkám, Žralokům a Piraňám. Ale která posádka, je která? To ukáže hned následující úkol.

Pomůcky: 4 šátky, tác + 3 míčky, kelímek s vodou, třímetrové lano, – vždy pro každý oddíl

Cíl: Seznámení, stmelení.

Průběh hry: Oddíly budou odvedeny na tři různá místa ve stejné vzdálenosti od tábora.(může se třikrát otočit, aby měli všichni stejné podmínky). Úkolem je, co nejrychlejší návrat celého oddílu do tábora. Každé dítě dostane na cestu nějaký handicap. Oddíl, kterému se podaří přijít

nejdříve zpět v plném obsazení, má právo první volby barvy a znaku plavidla (oddílu), navíc získávají body.

Handicap:

1. dvojice svázané vnitřní nohou – 3. nohy
2. vidoucí vede nevidomého
3. jeden táhne těžké břemeno
4. dvojice nese táč, na něm něco nestabilního 3 ping pong míčky, nesmí ztratit
5. jeden nese předem určené množství vody a nesmí rozlít
6. jeden jednonohý (jednu nohu ohnutou v kolenu a svázanou)
7. jeden táhne 3 metry dlouhé lano, ostatní musí dávat pozor, aby mu na něj nešlápli
8. dvojice svázaná zády k sobě

Vedoucí oddílu jdou s dětmi, také jim přidělit předem domluvený handicap.

Hodnocení: Oddíly.

IV – Výroba vlajky a stěžně

Děti dostanou pirátské šátky v barvě svého oddílu, kam si budou připevňovat dredy (odměna za umístění na 1. až 3. místě), jako právní piráti.

Motivace: Piráti nyní již víte, kam patříte, co má Vaše loď a vy samotní ve znaku, tak by bylo potřeba vyrobit si stěžně a vlajku. Stěžně s upevněnou vlajkou postavte v blízkosti řeky a tím si vytvoříte své poradní místo.

Pomůcky: Dřevo, sekyra, nůžky, bílé plátno rozměr 120x100cm, latexové barvy, korálky, vlna, velké jehly + pevná nit, štětce.

Cíl: Rozvoj fantazie, tvořivosti, manuální zručnosti.

Průběh hry: Děti si s vedoucími najdou své místo mezi ohništěm a řekou, kde si vyrobí stěžně a na něj připevní vlajku. Na látku společně tvoří znak své lodi, vzorem jim může být dřevěný znak lodi, který získaly.

V – Pirátský oheň

První posezení u ohně a společné zpívání pirátské hymny za doprovodu kytary.

Neděle - 2. den – Den zručných rukou

I – Přebíhačka - Pirátský trenažer hbitosti

Motivace: Piráti musí umět kličkovat nejen lodí na moři, ale musí být hbití i na pevnině, proto je potřeba vyzkoušet zdatnost budoucích pirátů.

Pomůcky: Barevné plastové drátěnky cca 50 kusů, lano nebo ohraničené hřiště.

Cíl: Spolupráce, zdokonalení fyzické zdatnosti.

Průběh hry: Dva oddíly (na dvou místech hrají současně, starší – starší, mladší – mladší) přebíhají z jedné strany louky (hřiště) na druhou – napříč cca 50 m a každému jednotlivci se počítá počet přeběhů. Další oddíly se snaží trefit přebíhající. Pokud je přebíhající zasažen, nesmí v přeběhu pokračovat a musí se vrátit tam, odkud vystartoval a odtamtud se může pokusit o další přeběh. Střelci se je snaží zasáhnout, využívají k tomu sběr volně ležících koulí - drátěnek. Házet mohou jen ze svého místa – ne z herního pole běžců. Běžci se drátěnek - koulí nesmí vůbec dotknout. Hra trvá 10 - 15 minut, poté si týmy mění role.

Hodnocení: Oddíly i jednotlivci.

II – Stavba lodi

Motivace: Protože jsou posádky kompletní, je potřeba mít i loď. Tu si teď společně vyrobíte.

Pomůcky: Karton, lepenka, izolepa, nůžky, 3 metry provázku.

Cíl: Rozvoj fantazie, spolupráce, tvořivosti.

Průběh hry: Každá družina dostane hromadu kartonu a starých lepenkových krabic. Musí si za pomoci pracovních pomůcek vyrobit loď, aby se do ní vlezl celý tým a společně zdolal daný úkol. Rychlost a pevnost – musí vydržet splnění úkolu.

Hodnocení: Oddíly.(<http://dablici.org/programy> [online 02. 05. 2017])

III – Doporučení

Motivace: Marii neví, zda může dětem věřit. Chce si je prověřit, pošle za starým lstivým krčmářem, ten je má pečlivě prověřit.

Pomůcky: 3x nachystaný dopis, 3x buzola, stopky – mobily – vedoucí jdou s dětmi.

Cíl: Spolupráce, orientace v krajině, znalost azimutů.

Průběh hry: Děti vybíhají po skupinkách (mladší a starší z oddílu), mají list s místem, kam se dostat. Zde dostanou další zprávu, kam odnést list jim svěřený. Měří se čas, kdo bude mít nejrychlejší čas, až se dostane na určené místo.

Hodnocení: Oddíly. (<http:dablici.org/programy> [online 02. 05. 2017])

IV - Odpoledne pirátských dovedností

Motivace: Vy jste zatím stále jen „neplavci – nepiráti“, vodu jste dlouho neviděli, je potřeba Vám připomenout, co vše musí pořádný pirát ovládat.

Cíl: Zručnost, dovednost, obratnost, procvičení logického uvažování a trpělivosti.

Správný pirát:

- nesmí ničeho bát - stezka odvahy,
- musí umět uplatat 100 metrů - mladší asi 50m,
- střelba z pistole – ze vzduchovky na 10 metrů na terč,
- běh o život (uběhnout, co nejdál než jej vedoucí chytí),
- hledání pokladu z mapy – zkoušky z mapy,
- lezení na ráhnoví lodě – vylézt na strom, skálu,
- chytrost – luštění různých hádanek,
- znalost morseovky a run
- uzly,
- orientace na hvězdné obloze.

Pomůcky: Pirátské průkazy – dostane každé dítě, vedoucí si připraví pomůcky dle přidělené disciplíny.

Průběh hry: Oddíly se rozdělí na jednotlivce a děti obcházejí jednotlivé vedoucí, u nichž se snaží naučit pirátským dovednostem. Mohou se zdokonalovat v průběhu celého pobytu, když budou mít volno. Po zvládnutí úkolu dostanou razítko do pirátského deníku a stoupají na pomyslném žebříčku námořnických hodností.

V – Lakros – příprava

Motivace: Piráti již jste dlouho na pevnině a začínáte se nudit, mám pro Vás novou hru pro zabavení. Je potřeba potrénovat vaši mušku a právě tato aktivita vás prověří.

Pomůcky: Vhodná větev, látky, potřeby na šití.

Cíl: Posílení týmového ducha.

Příprava hry: Po oddílech se piráti vypraví do lesa hledat vhodnou větev na výrobu lakrosové pátky. Nejlépe vidlice plus ohebná větev na dokončení oválu – kostra. Na tuto kostru se přišije košík z látky – nesmí být moc hluboký, míček by tam držel a špatně by se odhazoval.

Ukázka týmových vedoucích – pro zpestření.

Bez hodnocení.

VI – Pirátský oheň – zpěv, vyhodnocování

Pondělí – 3. den – Den vzbouřených vod

I – Zatykače – známe jako medvědy, draky (hra je dětmi oblíbená)

Motivace: Hned po probuzení vidí děti všude nalepené zatykače, hledající piráty z okolí. Probudíme v nich obavu, že se musí skrývat.

Pomůcky: Kartičky s čísly, spínací špendlík, izolepa, zapisovací kartu s psací potřebou, krepový papír k vyznačení herního území.

Cíl: Bystrost, rychlost, vytrvalost.

Průběh hry: Hraje se v lese, děti mají na zádech připevněné karty s čísly, tak aby je samy neviděly. Snaží se uvidět číslo dalších dětí a samy nechtějí, aby viděli ostatní to jejich. Zapisují čísla ostatních.

Hodnocení: Jednotlivci.

II – Kvíz – LODĚ

Motivace: Fyzickou zdatnost jste moji piráti, již projevili, je potřeba také zjistit, zda stále poznáte námořnická plavidla a to nám odhalí tento kvíz.

Pomůcky: Nachystaný kvíz, rýsovačky nebo provázky podle toho jak se budou karty upevňovat v terénu. Startovní karta pro jednotlivce s psací potřebou, stopky.

Cíl: Schopnost řešit problém.

Průběh hry: V terénu se po trase rozmístí karty s otázkami tak, aby byla vidět jen další z karet. Děti vybíhají v časových intervalech, zapisují zvolenou odpověď na kartách a postupně se snaží co nejrychleji najít a zapsat odpovědi ze všech karet. Hodnotí se počet správných odpovědí za každou bod, při rovnosti rozhoduje čas.

Hodnocení: Oddíly a jednotlivci.

III – IV Překonávání peřejí

Motivace: V řece není dost vody pro další plavbu, musíme přejít suchou nohou.

Cíl: Posílení fantazie a manuální zručnosti.

Podmínky: Dostanou kladivo a 10 hřebíků, za každý chybějící dostane tým 1 trestný bod, za ušetřený jim bude 1 bod odečten. Nikdo nesmí vstoupit do vody. Kdo toto pravidlo poruší, bude diskvalifikován a družstvu bude přičteno 5 trestných bodů.

Průběh hry: Oddíly po odstartování soutěže pracují dle předaného úkolu na nákresu lávky. Místo, kde družina staví lávku, je označeno předem barvou družiny.

Hodnocení: Oddíly.

V – Lacross

Motivace: Piráti včera jste si nachystali páčky ke hře, kterou Vám Vaši kapitáni předvedli, a dnes je řada na Vás. Tak pojd'te do toho.

Cíl: Rozvoj soutěžního a týmového ducha.

Průběh hry Dva týmy proti sobě, přehazují si míč jen za pomoci pálek a snaží se ho dopravit do soupeřovy branky (obměna: trefit se míčkem do soupeřova kůlu). Míčku se nesmí dotýkat rukama, pokud míč spadne na zem, může ho hráč zpět do páčky strčit nohou nebo za pomoci spoluhráče a jeho páčky.

Hodnocení: Oddíly.

V – Pirátský oheň – nakupování částí mapy, zpěv, hodnocení.

Úterý - 4. den – Hurá na pevninu (do přístavu)

I+II+III – Výzvědná výprava

Motivace: Dnešního rána vyrazí jednotlivé pirátské galéry na výzvědnou výpravu do nitra země s cílem zjistit, kde všude jsou vybudována sídla domorodců - starousedlíků. Vyzvědači budou mít také za úkol vyzvědet, jaké úmysly mají a zda se jim již nepodařilo zjistit, že posádky našich galér hodlají najít cestu k pokladu a vykopat ho. Důležité také bude najít a zapamatovat si místa vhodná k lovu, sběru léčivých bylin a k bezpečnému úkrytu před nepřáteli. Svoji zprávu mi přineste na večerní poklábosení u ohně.

Cíl: Stmelování týmového ducha, prověření fyzické zdatnosti, poznávání širšího okolí.

Průběh hry: Vyrazit po snídani – vrátit se až na odpolední svačině. Úkoly na cestu:

- zjistit v obci nejstaršího domorodce, jeho jméno, věk a získat podpis
- odlít stopu, co největší, nejzajímavější odlitek
- vyhledej a vyznač na mapě nejkrásnější přírodní kout, na který na trase narazíš
- najdi a přines do tábora 6 bylin (dle tebe na léčení kurdějí)
- vymysli zábavný popis celodenní výpravy a pokus se pomocí vyprávění pobavit ostatní kumpány večer u ohně

Hodnocení: Oddíly.

IV – Špalíky s čísly – dobrá muška

Motivace: Piráti, již dlouho jsem Vás neviděla bojovat, a mám obavu, zda máte stále pevnou mušku. Je potřeba to zjistit, a k tomu nám poslouží následující hra.

Pomůcky: Špalíky s čísly – 12kusů, tenisové míčky (4ks)

Cíl: Trénink trpělivosti, posílení motoriky.

Průběh hry: Dva oddíly bojují proti sobě, hod na cíl (na špalíčky s označenými body), shozené špalíky podle čísel (bodů) sčítáme každému oddílu zvlášť.

Hodnocení: Oddíly a jednotlivci.

V – Pirátský oheň – nakupování částí mapy, zpěv, hodnocení.

Středa - 5. den – Den zdravého rozumu – bystrého oka

I – II Vaření v přírodě

Motivace: Pěkně Vás ti Mc Donners vykrmili, tak a dost. Dnes se vydáte prozkoumat okolí našeho přístaviště, někde si zalezete a tam si z proviantu sami uvaříte. Jsem moc zvědavá, zda to zvládnete.

Pomůcky: Proviant k vaření z kuchyně + kotlík na oheň, křesadlo, kuchyňské nože, misky, lžíce, naběračka.

Cíl: Posílení týmové spolupráce, jemné motoriky a kuchařských schopností.

Průběh hry: Vydat se na průzkum okolí, najít si vhodné místo k vaření a z přidělených ingrediencí uvařit polední jídlo.

III – Zrnka moudrosti

Motivace: Jako každý dospělý zaneprázdněný člověk, který má na starosti spoustu vyřizování, tak i já zapomínám. U Vás to však nepředpokládám, protože vyznat se v mapách, hvězdách a zapamatovat si to, potřebuje opět nějaký trénink. Připravila jsem proto zkoušku v lese.

Pomůcky: Nachystané karty s moudry, rýsovačky, startovní karty pro jednotlivce s psací potřebou, stopky, krepový papír pro vyznačení terénu (nejlépe použít již vyznačený z minula).

Cíl: Posilování paměti a logického úsudku.

Průběh hry: Ve vymezeném prostoru nejlépe v lese rozvěsíme – připevníme po stromech, k pařezům malé čtvrtky, na kterých jsou tiskacími písmeny napsány moudré věty:

Starší:

1. Neodkládej na zítřek, co můžeš vykonat dnes.
2. Nenuť druhého k práci, kterou sám nechceš vykonat.
3. Rozhněváš-li se, počítej do deseti, než něco řekneš nebo uděláš.
4. Čím je člověk rozumnější a lepší, tím více dobra nachází u jiných.
5. Hněv je vždy škodlivější než urážka, která jej vyvolá.
6. Dělej dobré skutky tajně.
7. Nejskvělejší talenty ničí se zahálkou.
8. Jednou z nepochybných a čistých radostí je odpočinek po práci.
9. Když mluvíš, tvoje slova by měla být lepší než mlčení.
10. Člověk, který má tělo malé a slabé, může mít ducha velkého a silného.
11. Člověk nachází své štěstí jen tehdy, když pracuje pro jiné lidi.

12. Překonávej hněv mírností, zlo dobrem, skoupého dary, lháře pravdou.

Mladší:

1. Ranní ptáče dál doskáče.
2. Kdo nic neriskuje, nic nemá.
3. Nechval dne před večerem.
4. Pozdě Bycha honit.
5. Kdo chce s vlky býti, musí s nimi výti.
6. Nové koště dobře mete.
7. Kdo šetří, má za tři.
8. Kuj železo, dokud je žhavé.
9. Sejde z očí, sejde z mysli.
10. Odvážnému štěstí přeje.
11. Kdo se dá na vojnu, musí bojovat.
12. Když se dva perou, třetí se směje. (<http://hranostaj.cz> online [02. 05. 2017])

Děti vybíhají v časových intervalech, mají za úkol si moudro zapamatovat a na dalším místě, ho správně říct nebo zapsat.(dle domluvy)

Hodnocení: Oddíly a jednotlivci.

IV – Zajištění zásob před vyplutím

Motivace: Kdyby nastala situace, že se nově sestavené posádky pirátských lodí musí vydat na moře a plout pod svou vlajkou, je potřeba nashromáždit (podle pirátských zásad nakrást), zásoby jídla, pití, střelného prachu a hlavně rumu.

Pomůcky: Připravené karty s pochutinami, vytyčený prostor, stopky.

Cíl: Prověření fyzické zdatnosti, posílení týmového ducha, spolupráce.

Průběh hry: Každá družina dostane seznam minimálních zásob, které potřebují k tomu, aby mohly vyplout a časový limit pro jejich získání. Zásoby budou nakresleny na papírcích, které budou rozházeny ve vymezeném území. Toto území hlídají strážci. Pokud strážce (instruktor či vedoucí oddílu) chytí piráta s nakradenými zásobami, chycený pirát musí zásoby odevzdat

a jít na 2 minuty do vězení. Po odpykání trestu může, zase začít shánět zásoby. Pokud po uplynutí časového limitu na sehnání zásob některá družina nemá zásoby podle seznamu, může se pokusit o domluvu s jinou družinou a vyměnit si nakradené zásoby. Jakmile loď získala dostatek zásob, vyhledá Mary a oznámí ji to. Pokud to bude před časovým limitem – 30min.

Hodnocení: Oddíly.

V – Pirátský oheň – prodej částí mapy, zpěv, vyhodnocování.

Čtvrtek – 6. den – Den rychlé šavle

I - II – Úkolovka - hra s listy

Motivace: Piráti, šíří se zvěsti, že se na našem ostrově objevila další banda pirátů, která se snaží najít poklad. Musíme jim v tom zabránit, a proto vyrazte do okolí, prohledejte všechny možné skuliny, které se dají použít jako skrýše. Postupujte však velmi obezřetně, abyste nebyli sami chyceni. Při této výpravě je potřeba zajistit, některé potřebné ingredience do lodní kuchyně. V případě, že někoho objevíte, přiveďte mi ho.

Pomůcky: Připravené seznamy.

Cíl: Posílení vztahu k přírodě, poznávání bylin, týmového ducha a spolupráce.

Průběh hry: Oddíly každý sólo vyrazí na krátkou výpravu do terénu a snaží se přinést různé předem zadané a obodované věci. Mimoto po cestě trhají listy různých stromů a keřů. Po návratu se hodnotí a bodují přinesené věci. Po té oddíly předkládají listy. Jestliže k vyloženému listu jednoho z oddílů nepřidal nikdo stejný list, získává vykládající oddíl 5 bodů. Jestliže mají stejný list dva oddíly, dostanou oba po 3 bodech. Pokud přinesly tento list, všechny tři oddíly dostávají po 1 bodu.

Seznam věcí:

Živá liška	100 bodů
Muchomůrka červená	20 bodů
Dubový list	2 body
Šiška borovice černé	5 bodů
Pírko z dravého ptáka	6 bodů
Živý střevlík	10 bodů
Sádrový odlitek srnčí stopy	8 bodů
Živá ryba	15 bodů
Housenka	5 bodů
Prázdna hlemýžďí ulita	2 body
Šalvěj luční	4 body
Plát kůry z poražené břízy	7 bodů
Hrst zralých lesních jahod	20 bodů

Hodnocení: Oddíly.

III – Lovení ryb

Motivace: Piráti, v řece se objevilo velké množství ryb. Protože sušené ryby nám zajistí potravu po dlouhou dobu v případě hladu. Vyrazíme nyní na lov.

Pomůcky: Plastové míčky – 50. kusů, plastové bedny pro chytání utečených míčků, stopky.

Cíl: Otužování, posílení fyzické zdatnosti, logického uvažování.

Průběh hry: Po proudu řeky se pustí barevné plastové míčky a děti se snaží pochyťat nebo vyházet, co nejvíce míčků. Vždy půlka týmu a vystřídají se v časovém limitu 3. minuty.

Podmínkou pro tuto hru je teplé počasí, děti musí mít plavky a pevnou obuv do vody.

Hodnocení: Oddíly a jednotlivci.

IV – Sběr zpráv

Motivace: Děti, začínají se o nás na pevnině šířit zvěsti, že nejsme námořníci, ale piráti. Musíte tomu zabránit a pokusit se všechny tyto zprávy posbírat.

Pomůcky: Rozřezané kousky novin na malé kousky 5x2cm, ohraničený prostor.

Cíl: Prověření fyzické zdatnosti.

Průběh hry: Rozřezeme noviny na malé lístky, které pak rozházíme na louce v menším ohraničeném území. Na signál začnou děti lístky sbírat, ale mohou se pohybovat pouze po jedné noze. Kdo se dotkne země nohou, nesmí už zdvihnout žádný lístek. Kdo si chce vyměnit stojnou nohu, musí vyskákat mimo herní území. Tam si může také odpočinout v normálním postoji. Když jsou všechny lístky vysbírané nebo všichni hráči vyřazení, hra končí. Hodnotí se počet ukořistěných lístků. Hra může být na více kol dle zájmu dětí.

Hodnocení: Oddíly a jednotlivci.

V – Pirátský oheň – prodej částí mapy, zpěv, vyhodnocování.

VI – Noční hra pro velké – stezka odvahy – oheň – lidi – buben

Děti musí přinést informace o tom, co viděly u ohně, tak aby nebyly viděny.

Pátek - 7. den – Den zapadajícího slunce

I - Sběr vody

Motivace: Piráti, okolní řeka je nevyzpytatelná, často rozbouřená stejně jako moře. Při bitvě, porážce či útěku na vodě se musíte kolikrát i potopit a zadržet dech. Proto Vás čeká další zkouška.

Pomůcky: 3x mísa s vodou, velká skleněná zavařovací sklenice, stopky.

Cíl: Rozvoj dechového cvičení – zadržení dechu, koordinace pohybu.

Průběh hry: Na startovní čáru připravíme každému oddílu mísu (kbelík) s vodou, na konec dráhy velkou sklenicí. Kolo trvá 2. minuty. Děti naberou do úst vodu a snaží se ji dopravit do připravených lahví za časový limit, co nejvíce. Jednotlivcům se měří výška hladiny v cm, oddílu se přenesená voda slévá a měří její množství až na konci soutěže.

Hodnocení: Oddíly a jednotlivci.

II -Tajná chodba

Motivace: Piráti schyluje se k rozhodujícímu, mapu máme téměř kompletní a brzy se budeme muset vydat správným směrem a najít vytoužený poklad. Čeká Vás ovšem další zkouška, než Vás pustím na divokou řeku, musím vědět, že se zvládnete pohybovat po ráhnoví. Vydejte se nyní se svými kapitány do lesa, kde Vás čeká trénink na suchu.

Pomůcky: Natažené lano mezi stromy, maska na oči, stopky.

Cíl: Rozvoj koordinace, orientace, překonání strachu z neznáma.

Průběh hry: V lese mezi stromy napneme v různých výškách lano. Konec lana, označené hmatem dobře rozeznatelnými značkami ponecháme asi 5m volně pohozeny na zemi. Soutěž probíhá tak, že vybereme z každého oddílu jednoho soutěžícího. Ty pak odvedeme na start, který je vzdálen asi 5m od středu napnutého lana. Startující si nasadí masku na oči, pomocníci je 3x otočí kolem své osy. Na povel start se snaží co nejrychleji nalézt volný konec lana, upevněné mezi stromy. Po nalezení ručkují z jednoho konce lana na druhý – musí se dotknout obou konců. Měří se čas. Oddílům časy se sčítají.

Hodnocení: Oddíly a jednotlivci.

III – Kratochvíle lodního mužstva – zábava

Motivace: Již dlouho Vás neslyšeli zpívat piráti, co se s Vámi děje. Chtělo by to se pořádně odvázat a pobavit před cestou.

Cíl: Posílení týmového ducha, spolupráce, komunikace, fantazie a tvořivosti.

Průběh hry: Děti mají za úkol v týmech vymyslet nějakou zábavu k večernímu ohni. Každý oddíl by si měl složit oslavnou píseň, o tom jak jsou výborní mořeplavci, jaké mořské příšery již potkali (třeba nakreslit), koho porazili ...

Na konci dne – u táboráku - se sejde porota (kuchaři, zdravuška a hlavní vedoucí) a obodují předvedená vystoupení.

Hodnocení: Oddíly všichni stejný počet bodů.

IV – Starousedlíci – domácí průvodci

Motivace: Všude jsou lidé zdejší, staří kmetové, co toho již hodně znají o všem možném. Ne jinak je tomu i zde. Hovoří však nějakým dialektem, který mi není známý. Musíme s nimi navázat kontakt a něco vyzvědět.

Pomůcky: Nachystané karty s pokyny, šátky stopky.

Cíl: Posílení spolupráce, důvěry v kamaráda.

Průběh hry: Dvojice dětí, jeden je jako starousedlík - domácí, (ten má pokyny, jak má toho druhého navádět). Druhý dostane na chvíli také pokyny, pak dostane šátek, aby nic neviděl, a starousedlík ho naviguje. Měří se čas.

Hodnocení: Oddíly a jednotlivci. (<http://dablici.org/programy> [online 02. 05. 2017])

V – Pirátský oheň – kupování posledních kusů mapy, ukázky pirátských kratochvílí, vyhodnocení.

VI – Noční hra pro malé – stezka odvahy

Kratší a jednodušší verze než měli starší.

Sobota – 8. den – Rozuzlení

I – Tasení zbraní – vod - va – z - úpolovka

Motivace: Piráti slyšte: „až se ozve zvuk sirény nad přístavem, necht' se udatní piráti dostaví do přístaviště a před zraky mými um v tasení zbraní prokázat. Ti piráti, kteří nejrychleji zbraň svou tasiti umí, tučnou odměnu získají“.

Pomůcky: 3 velikosti míčů, lano na ohraničení kruhového území

Cíl: Posílení fyzické zdatnosti.

Průběh hry: Všichni piráti stojí ve velkém kruhu uprostřed tři míče (předměty) různé velikosti (hodnoty). Vedoucí vyvolá vždy 3 jména, děti vyběhnou a uloví jeden z míčů. Každý míč má jinou hodnotu.

Hodnocení: Oddíly i jednotlivci.

II – Pirátská olympiáda

- hod oštěpem do dálky,
- morseovka,
- hod oštěpem na cíl (kulisa obří chobotnice),
- Válení sudů v pytli – od lana k lanu (na čas),
- Prolézání tunelem – pozor krysy (na čas),
- Velký šálek – zkouška odhadu – kolik zlatých valounků je v šálku (hrnku),
- Kobylka – malý klacík, větší klacek – vykopávání do dálky – měření vzdálenosti,
- Zatloukání hřebíků (prověření schopnosti opravit loď).

Cíl: Je spíše pro vedoucí, odměnit i ty, kteří zatím nikde neuspěli, posílení osobnosti a sebedůvěry jednotlivce, i méně nadaní mají šanci uspět.

Pomůcky: Chystá si každý vedoucí, podle přidělené disciplíny (laso, oštěp, pytle, tunel, šálky, kobylky, hřebíky s kladivem).

Hodnocení: Jednotlivci.

III+IV – Výprava za pokladem

Motivace: Kumpáni, mapu k pokladu máme, ale nějak se nám nedaří ji rozluštit, jsou v ní nějaké tajné kódy. Má někdo nějaký nápad, znáte někoho, kdo se vyzná v tajných mapách? Vyvolání debaty, co s tím jak rozluštit šifru. Dát trochu návod k tomu, jak je to v knihách a ve filmech. Jděte, jděte ke své báře a tam se pokuste mapu rozluštit.

„Tajná zpráva jde vidět za pomoci svíce, nebo citronu.“

Tým, který rozluští tuto záhadu, přijde za vedoucí a dostane další zprávu, tentokrát v morseovce, v níž stojí, kudy se vydat za pokladem. Týmy vycházejí podle toho, jak rychle se jim podaří zprávu rozluštit a přečíst. Jsou vždy dvě cesty, aby se týmy nepotkaly, jednou přichází k pokladu (velká pirátská truhla s pokladem) a druhou odchází zpět do tábořiště. Z truhly si vezmou vak se stuhou svého oddílu, přenesou ho ke své báře v utajení a tam zjistí, co bylo vlastně v truhle. Děti dostanou pamětní povlak na polštář s logem pirátů a medailon.

V – Vyhodnocení celé hry

Udílění cen jednotlivcům – v mladší kategorii třem nejlepším a ve starší kategorii také třem nejlepším. Všichni piráti dostanou ještě pamětní listy s podpisy všech vedoucích a instruktorů, malou lahvičku poslední záchrany (což je pro piráty rum – byla tam kola s rumovou trestí). Opékají se špekáčky, zpívá se za doprovodu kytary, podepisují se kostýmy.

Neděle - 9. den – Den smutných pirátů

I - II – úklid, odjezd

Tak, jako všichni organizátoři podobných akcí pro děti máme i my připraveno pár her navíc, pro případ deště nebo potřeby ji vyměnit. Ty jsou uvedeny jako příloha č. 6. U některých výše použitých her se nedá dohledat původ, u některých je uveden.

7 Hodnocení celotáborové hry

7.1 Vlastní hodnocení

I když byl tábor plánovaný a pečlivě připravovaný již v průběhu školního roku, našlo se pár detailů, které budu muset pro příště dopilovat i přesto, že byl téměř všemi účastníky hodnocen velmi pozitivně. Táborové dny byly pojmenovány většinou podle převažujících činností, které se ten den konaly, měli jsme nachystánu i dostatečnou zásobu her do deště, ale naštěstí se nám deštivé počasí poslední roky vyhýbá. Připraveni musíme být na všechny možnosti, ať na deštivé počasí nebo naopak na pořádné horko, kdy se zařazují vodní hry, aby se děti osvěžily.

První den – den příjezdu – nastala malá komplikace již při úvodu a dělení dětí do oddílů. Bohužel jeden z vedoucích si nezapamatoval děti, které s ním budou v oddíle a vznikly z toho malé zmatky. Ostatní vedoucí své děti znali a tak situaci zachránili. Děti situaci naštěstí nezaznamenaly, vypadalo to jako skutečná tahanice o piráty. My situaci později probrali, aby se příště již znovu nic podobného nestalo.

Táborová kronika – úmysl pěkný, ale ne vždy se podařilo v poledním klidu dětem z daného oddílu zapsat předchozí den. Mladší nevěděli, jak a co, starším se pokaždé nechtělo, tak museli zasáhnout vedoucí a kroniku vždy přidělit nějaké skupince. Vyšlo to tak, že každý oddíl zapisoval do kroniky dvakrát – vedoucí si to rozvrhli, aby tým rozdělili na dvě části a v každé byli starší i mladší namícháni a při psaní si pomáhali. Tato varianta se ukázala nejlepší. Někde mladší kreslili, jinde radili a ve výsledku vznikly krásné zápisky.

Hra špalíky s čísly – (4. den), která měla být realizována po celodenní výpravě, nakonec neproběhla. Nešlo o nijak fyzicky náročnou hru, ale některé děti byly tak unavené, že provedly pouze osobní hygienu, navečeřely se a potřebovaly osobní volno k načerpání dalších sil. Ten den se již nic nehrálo, po příchodu poslední skupiny z výletu, se příchozí děti navečeřely, osprchovaly a na chvíli jsme se sešli u pirátského ohně, kde se rokovalo o celodenní výpravě každého oddílu, o tom, co cestou zažili, koho potkali a zda se jim podařilo splnit úkoly. Týmy byly oceněny, rozdělila se noční hlídka a šlo se spát.

Pátý a sedmý den bylo příliš velké horko, a tak jsme museli posunout nebo upravit celkový denní program. Dopolední program pátého dne se nechal – I. – II. „Vaření v přírodě“ (jelikož jsme byli upozorněni, že od zítřejšího dne bude vydán zákaz rozdělávání ohně, tak pokud máme nějakou takovou aktivitu, ať ji provedeme dnes). Na odpoledne po poledním klidu, který se rovněž o chvíli zkrátil, se zařadilo koupání v bazénech, které jsme měli k dispozici. Program, jenž byl naplánovaný, se posunul až na podvečerní hodiny, kdy nebylo takového horko, a v tábořišti byl stín. Sedmý den se úplně vypustila III. hra „Kratochvíle lodního mužstva“ a vedoucí šli s dětmi opět do bazénu, aby se osvěžily, teploty přes 33°C se nedaly jinak zvládnout. Přesto, že se hra oficiálně nevedla a nehrála, nás děti velmi mile překvapily, chtěly vědět, jaká se měla hrát hra a samy si ve svém volnu a během koupání domluvily scénky a maskoty. Večer u ohně nám vše předvedly a byly oceněny.

Sběr zpráv (6. den) – hra překvapivě jednoduchá, přesto pro některé náročná. Při jejím výběru mi šlo převážně o rozptýlení a pobavení, překonání svých možností. Hra mě velice překvapila, uspěly v ní děti, které v jiných sportovních disciplínách nijak nevynikly a držely se spíše na chvostu v tabulkách s hodnocením. U těchto dětí měla hra úspěch, naopak sportovcům se moc nelíbila.

Tasení zbraní – úpolovka – (8. den) – i tato hra děti zaujala svou jednoduchostí, rychlým spádem a uspět v ní dokázaly opět neprůbojnější děti, což je zajímavé. Jako by zapomněly na strach a zábrany a šly do ní s vervou a získaly prvenství.

Výprava za pokladem – zde byl trošku problém dopravit truhle s pokladem na předem domluvené místo – na zříceninu hradu Templštýn. Lesníci uzavřeli jednu z cest (bohužel tu přístupnější – kvůli pádu stromu) a tak naši vedoucí museli dopravit truhlu s pokladem tou méně schůdnou cestou do rozvalin hradu. I přes tuto malou komplikaci se to povedlo a děti poklad nakonec našly dne plánu pod troskami hradu. Nadšení bylo obrovské.

Z mého pohledu se tábor povedl. Sebe lépe naplánovaný program, může dostat trhlinu v podobě nepředvídatelných situací, každý organizátor musí počítat s možnou improvizací, být na ni připraven. Měl by mít v zásobě nějaké hry navíc, ať pro případ deště nebo naopak slunného počasí, nebo může využít bazén či koupaliště, jako jsme to udělali v rámci tohoto tábora my. Pro děti samotné je velmi důležité denní vyhodnocování, ať již u ohniště, táborového totemu či na určeném místě, dle programu tábora. Potřebují být hodnoceny, mít možnost shlédnout své výsledky v porovnání s kamarády, vědět jak si vedou ony samotné či jak si vede jejich tým. Navodí se vždy slavnostní atmosféra a děti se na rituál vyhodnocování těší. Přesto, že některé týmy na tom byly bodově lépe, nijak zvlášť se to na vztazích mezi dětmi neprojevilo, ke konci musely stejně všechny týmy spolupracovat (alespoň si trochu poradit), aby rozluštily tajnou zprávu na mapě. A o to právě šlo, komunikace, spolupráce, navození správné atmosféry a upevnění přátelství. To se myslím podařilo, protože děti s námi jezdí stále znovu.

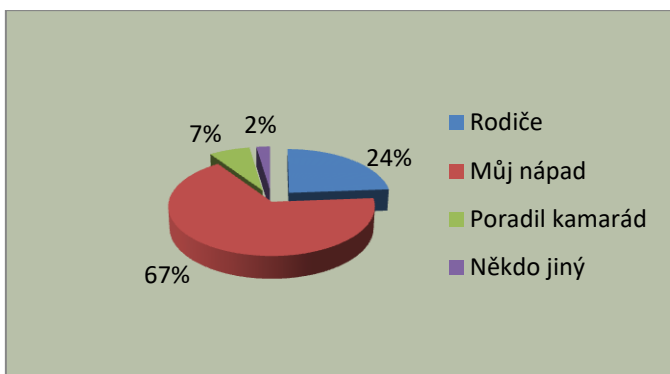
7.2 Dotazník pro účastníky tábora

Již pár let dáváme dětem po každém táboře anonymní jednoduchý dotazník (vypracovaný kolegyní Šárkou Foretníkovou – viz příloha č. 4) k zhodnocení tábora. Jde o doplnění či výběr jedné z nabízených možností a tím vyhodnocení realizovaného tábora. Získala jsem 42 vyplněných dotazníků, tedy plný počet. Tábora se účastnilo 23 dívek a 19 chlapců, ve věku 8 – 13 let.

1. Koho napadlo, abys jel na tábor? (zakroužkuj)

Odpověď	Četnost	%
Rodiče	10	24
Můj nápad	28	67
Poradil kamarád	3	7
Někdo jiný	1	2
Σ	42	100

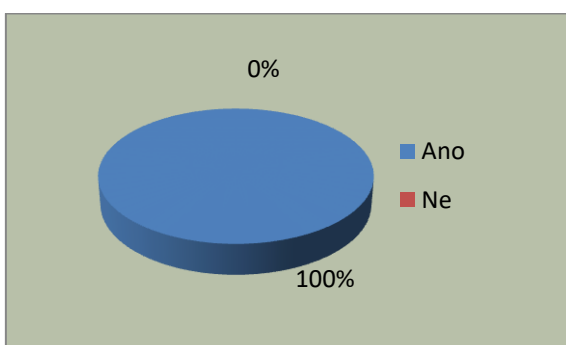
Tab. 1 Koho napadlo, abys jel na tábor?

Graf 1 Koho napadlo, abys jel na tábor

Děti měli na výběr z výše uvedených možností a je pro nás velmi potěšující, že se 67% z nich rozhodlo pro tábor samo. Je to pro nás velkou motivací, právě proto, že je to jejich svobodná volba.

2. Líbilo se ti ubytování?

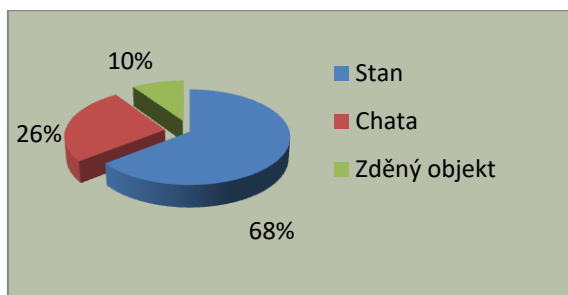

Graf 2 Spokojenost s ubytováním

3. Zakroužkuj, co ti nejvíc vyhovuje:

Odpověď	Četnost	%
Stan	27	68
Chata	11	26
Zděná budova	4	10
Σ	42	100

Tab. 2 Zakroužkuj, co ti nejvíc vyhovuje

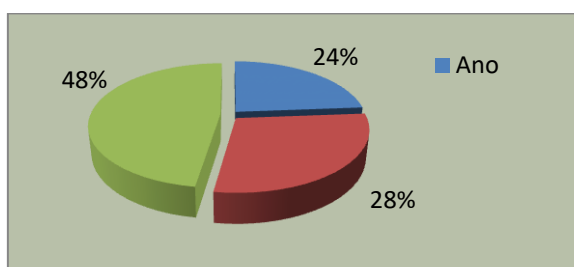
Graf 3 Zakroužkuj, co ti nejvíc vyhovuje

Při položce č. 2 mne odpovědi velmi překvapily, jelikož na táboře se dětem velmi líbilo, byly ubytovány v chatkách. Přesto 27 účastníků uvedlo, že se jim více líbí ubytování ve stanech. Důvody proč volili tuto možnost, jsou zřejmé z tabulky číslo 10 – sprosté nápisy v chatě, tvrdá postel a úklid. Někteří také uvedli navíc, že chtěli spát a jiní mluvili.

4. Byla ti na táboře v noci zima? (zakroužkuj)

Odpověď	Četnost	%
Ano	10	22
Ne	12	29
Občas	20	48
Σ	42	100

Tab. 3 Byla ti na táboře v noci zima

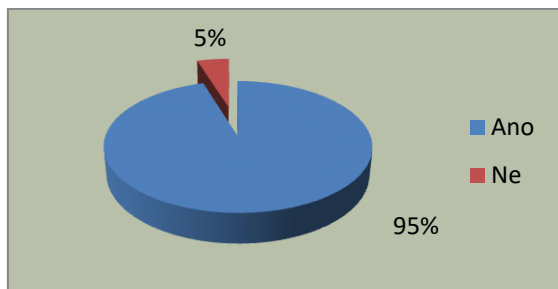
Graf 4 Byla ti na táboře v noci zima

Zde byly odpovědi téměř vyrovnané, některé děti se první noc málo oblékly v domnění, že jsou v chatce a nemůže jim být zima. Opak byl pravdou a druhou noc se již přiblékly.

5. Měl/a jsi na táboře známé nebo kamarády?

Odpověď	Četnost	%
Ano	40	95
Ne	2	5
Σ	42	100

Tab. 4 Měl jsi na táboře známé nebo kamarády

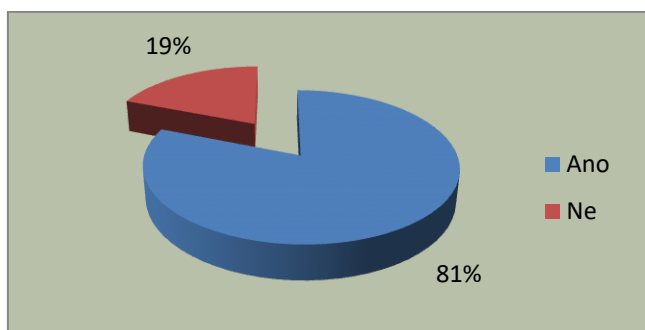
Graf 5 Měl jsi na táboře známé nebo kamarády

Odpovědi u této položky nijak nepřekvapily, děti jezdí téměř stále ve stejném složení a tak se spolu znají. Pouze dva noví účastníci tábora uvedli, že nikoho neznali, z tábora ovšem již odjížděli s kontakty na nové kamarády.

6. Skamarádil ses na táboře s někým novým?

Odpověď	Četnost	%
Ano	34	81
Ne	8	19
Σ	42	100

Tab. 5 Skamarádil ses na táboře s někým novým

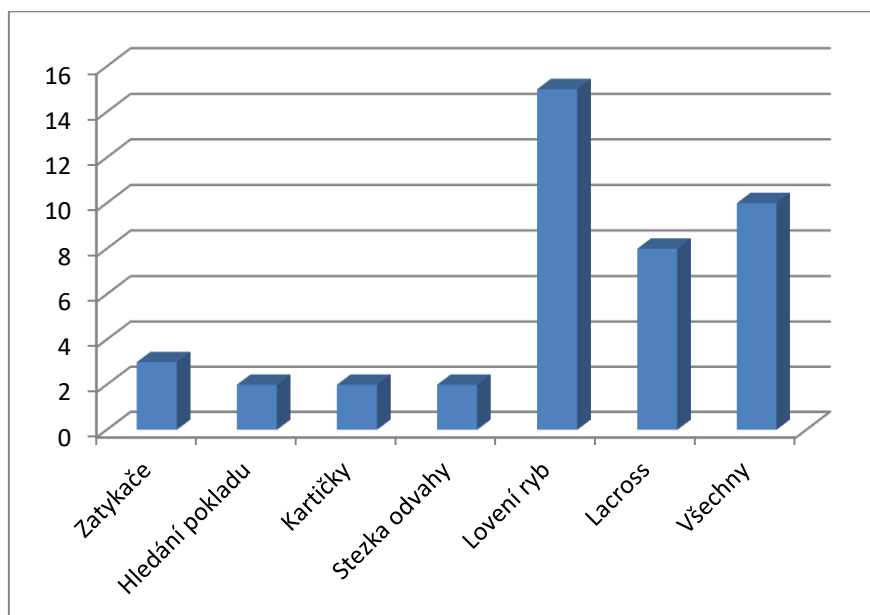
Graf 6 Skamarádil ses na táboře s někým novým

Tato položka by se dala vyhodnotit společně s předchozí, ale dělám ji záměrně zvlášť. V položce číslo 5 uvedly děti v 95%, že na táboře měly kamarády nebo známé. Tak by se dalo předpokládat, že zde nebude takový rapidní rozdíl v odpovědích. Jelikož se jedná o děti z jedné základní školy, znaly se většinou jen od vidění, ale nebavily se spolu. Tím, že v oddílech máme děti věkově namíchané, seznámily se mladší se staršími a z některých se stali opravdoví partáči.

7. Která hra tě na táboře nejvíc bavila? Byla super!!

Odpořed'	Četnost	%
Zatkače	3	7
Hledání pokladu	2	5
Kartičky	2	5
Stezka odvahy	2	5
Lovení ryb	15	35
Lacross	8	19
Všechny	10	24
Σ	42	100

Tab. 6 Která hra tě nejvíc bavila

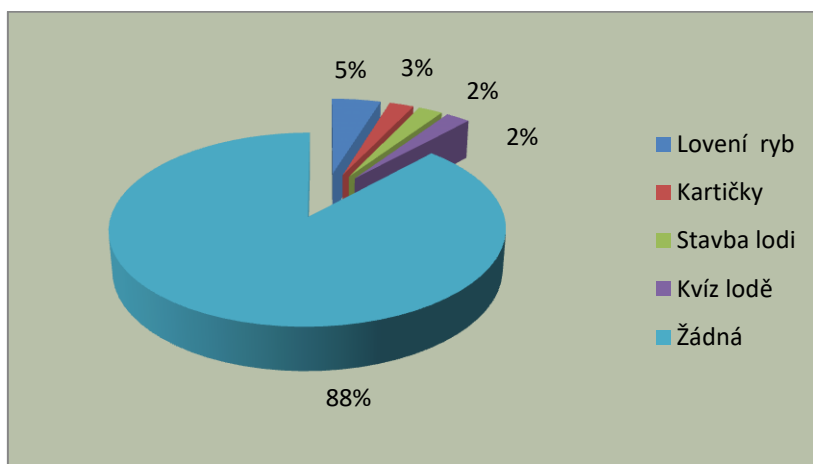
Graf 7 Oblíbené hry

Tato položka byla otevřená a děti uváděly hry, tak jak si je pamatovaly, některé názvy proto nenajdete v celotáborové hře. Děti si je zkrátka přejmenovaly podle toho, jak na ně zapůsobily, nebo s čím se hrály. Vyhrála u nich hra Lovení ryb, u které jsme my vedoucí měli trochu obavy, aby neuplávaly míčky. Při ukázce se to málem stalo, jelikož se míčky vypustily dřív, než byli chytači připraveni.

8. Která hra tě vůbec nebavila?

Odpověď	Četnost	%
Lovení ryb	2	5
Kartičky	1	3
Stavba lodi	1	2
Kvíz lodě	1	2
Žádná	37	88
Σ	42	100

Tab. 7 Nezábavné hry

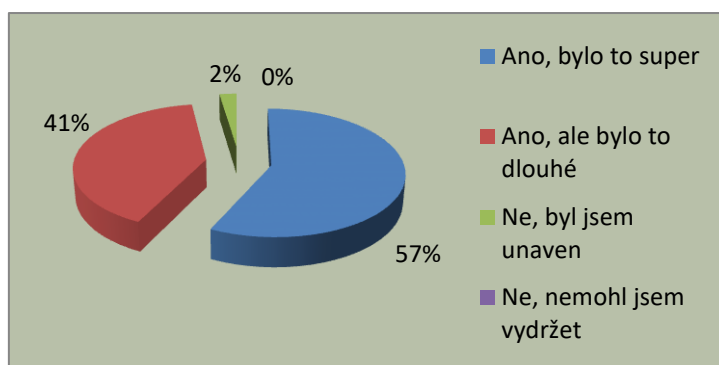
Graf 8 Nezábavné hry

Každého programového vedoucího vždy potěší, když při této položce uvedou respondenti, že vlastně žádná hra nebyla taková, že by je nebavila. Nebo jako zde uvedou nějakou hru pouze jednotlivci maximálně dvojice. Mohli bychom tedy říct, že skladba her byla dobře provedena.

9. Líbili se ti celodenní výpravy? (podtrhni)

Odpověď	Četnost	%
Ano, bylo to super	24	57
Ano, ale bylo to dlouhé	17	41
Ne, byl jsem unaven	1	2
Ne, nemohl jsem vydržet	0	0
Σ	42	100

Tab. 8 Celodenní výpravy

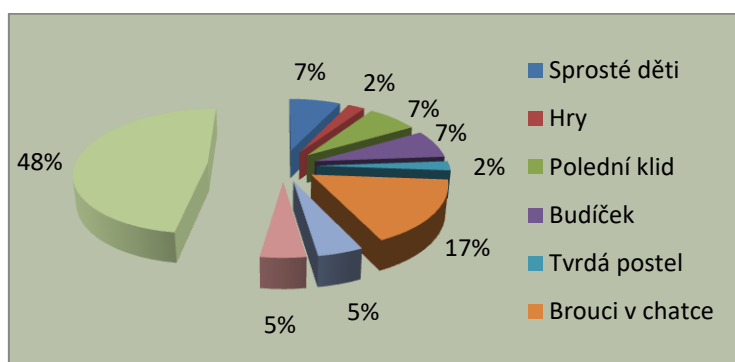
Graf 9 Celodenní výpravy

Celodenní výpravy k táborům patří a proto i položka, týkající se jich musela být zařazena v našem dotazníku. Poslední dobou se stále někde na internetu píše nebo se vedou debaty, že dnešní děti nemají fyzickou a nesportují. Z tabulky vyplývá, že u našich respondentů tomu až tak nebude. Výpravy mají kolem cca 15km a pouze jeden respondent odpověděl, že se mu výprava nelíbila a byl unaven. Zbývající účastníci byli spokojeni i přesto, že cesta byla pro celých 41% dlouhá.

10. Co tě na táboře nejvíc štvalo?

Odpořed'	řetnost	%
Sprostě dēti	3	7
Hry	1	2
Polednř klid	3	7
Budřček	3	7
Tvrdř postel	1	2
Nřpisy v chatce	7	17
Zima v noci	2	5
Kartičky	2	5
Nic	20	48
ř	42	100

Tab. 9 Co tē nejvřc řtvalo

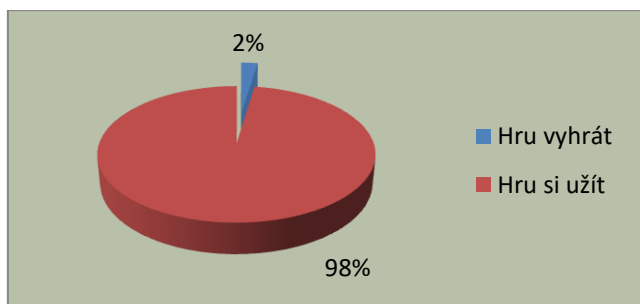
Graf 10 Co tē nejvřc řtvalo

Polořka ř. 10 byla jřř zodpovřzena dřřve.

11. Kdyř hraje me hry, co je pro tebe nejdřleřitējřř?

Odpořed'	řetnost	%
Hru vyhrřt	1	2
Hru si uřřt	41	98
ř	42	100

Tab. 10 Co je pro tebe nejdřleřitējřř

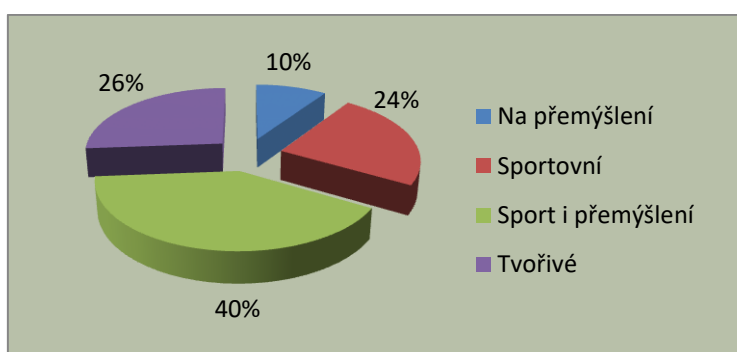
Graf 11 Co je pro tebe nejdůležitější

Výsledek této položky by potěšil jistě každého pedagoga, když vidí, že pouze 1% dotazovaných uvedlo, že je pro něj důležité hru vyhrát. Ostatní i přesto, že jsou soutěživí, udali, že nejdůležitější je hru si užít. Jelikož byl dotazník anonymní, nemůže určit, zda se jedná o dívku či chlapce a zda je to tatáž osoba, která v konečném hodnocení uvedla známku tábora jako 3.

12. Jaké hry máš rád/a (podtrhni)

Odpověď	Četnost	%
Na přemýšlení	4	10
Sportovní	10	24
Sport i přemýšlení	17	26
Tvořivé	11	40
Σ	42	100

Tab. 11 Jaké hry máš rád

Graf 12 Jaké hry máš rád/a

Z položky č. 12 vyplývá, že hrát hru, kde se sportuje a zároveň musí předvést, i co umí, tedy přemýšlet je varianta, jež je pro 17 dotazovaných nejlepší. Tvořivé a sportovní hry jsou

na tom procentuálně téměř stejně. Tato položka je to pro náš tým jakým si vodítkem, pro skladbu her v programu.

13. Byl jsi spokojen/a se svými vedoucími?

14. Chtěl/a bys být příště zase v jejich oddíle?

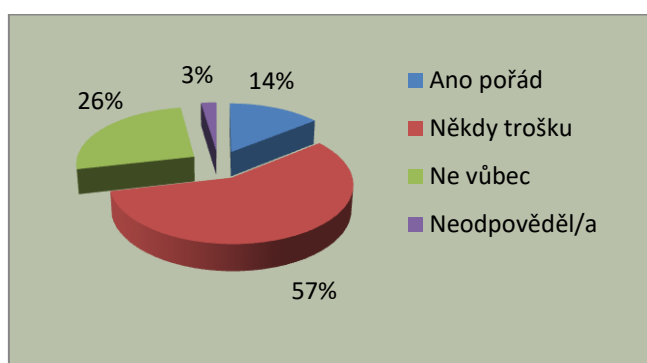
Ačkoli tyto otázky byly v dotazníku, nepovažuji za nutné vypracovávat tabulku a graf. Všechny děti uvedly, že se svými vedoucími byly spokojeny, a že s nimi budou příští rok klidně zase. Jiné uvedly, že by chtěly zkusit být i u jiného, aby ho lépe poznaly. Našlo se i pár takových, kteří neuvvedly jméno vedoucího, protože ho prostě zapoměly.

Za sebe mohu říct, že všichni vedoucí na táboře pracují na 100%, a že jsem s nimi spokojená.

15. Bylo ti na táboře smutno po domově?

Odpověď	Četnost	%
Ano pořád	6	14
Někdy trošku	24	57
Ne vůbec	11	26
Neodpověděl/a	1	3
Σ	42	100

Tab. 12 Bylo ti smutno

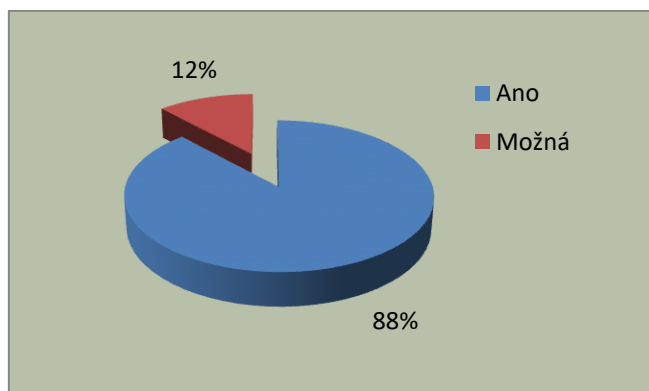
Graf 13 Bylo ti smutno

Výsledky dávají jasně znát, že každému je někdy smutno, ale není to pravděpodobně důvod pro to, aby příště nejeli respondenti znovu.

16. Pojedeš zase na tábor?

Odpověď	Četnost	%
Ano	37	88
Možná	5	12
Σ	42	100

Tab. 13 Pojedeš zase na tábor

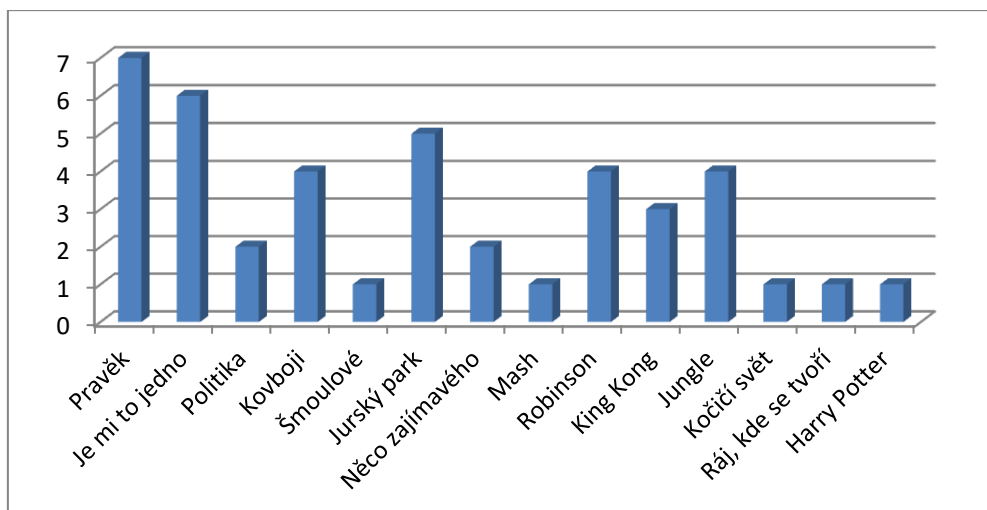

Graf 14 Pojedeš zase na tábor

17. Letos jsme hráli na „Pirátská truhla“, jaké téma tábora by se ti líbilo příště? Na co bys chtěl/a hrát?

Odpověď	Četnost	%
Pravěk	7	17
Je mi to jedno	6	14
Politika	2	5
Kovboji	4	10
Šmoulové	1	2
Jurský park	5	12
Něco zajímavého	2	5
Mash	1	2
Robinson	4	10
King Kong	3	7
Jungle	4	10
Kočičí svět	1	2
Ráj, kde se tvoří	1	2
Harry Potter	1	2
Σ	42	100

Tab. 14 Nové téma tábora

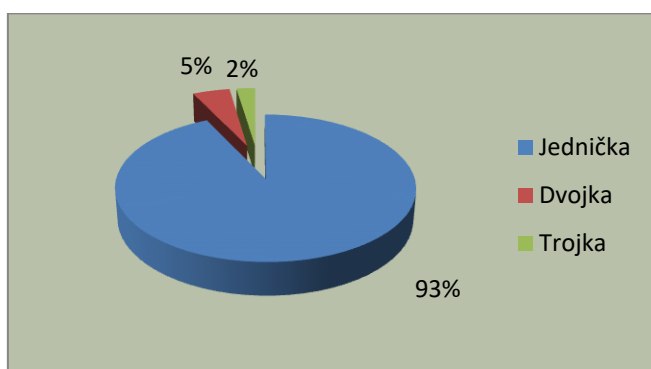
Graf 15 Nové téma tábora

Tato položka bylo opět otevřená a respondenti uvedli, na co by příště rádi hráli. Napsané náměty jsou pro nás motivací k tvorbě dalších téma tábora. Proto jsme v letošním roce vybrali pravěk a věříme, že mnohé potěšíme.

18. Oznámkuj celý tábor známkou jako ve škole (zakroužkuj)

Odpověď	Četnost	%
Jednička	39	93
Dvojka	2	5
Trojka	1	2
Σ	42	100

Tab. 15 Oznámkuj tábor

Graf 16 Oznámkuj tábor

Výsledky položek 16 a 18 jsou pro nás hnacím motorem a motivací v naší práci. Těší nás, že téměř 90% účastníků chce jet na další tábor (což se skutečně v loňském roce potvrdilo), a kdo by si nepřál získat za svou píli hodnocení jedna – 93% či dva – 5%. Jedno z dětí nám udělilo trojku, i tohle je pro nás impuls, k tomu zapátrat proč, co mohlo být jinak.

První hodnocení jsem provedla sama za sebe jako organizátora akce, nyní uvádím hodnocení pohledu dětí, které se tábora účastnily. Dotazník slouží pro potřeby nás vedoucích, abychom měli zpětnou vazbu k uskutečněným hrát a aktivitám. Také nás zajímá spokojenost s ubytováním, čemu dávají děti přednost, zda jim je v noci zima, zda se jim stýská. Vše je zpracováno ve výše uvedených tabulkách a grafech. Z dotazníků i celkového hodnocení dětí vyplývá, jejich spokojenost s realizovaným táborem, což nás jako vedoucí může těšit, nesmíme však usnout na vavřínech a musíme dál hledat a čerpat nápady, ať již z děl panů Zapletala, Neumana či paní Foglové a dalších. To jsou studnice nápadů, z nichž mnohý vedoucí čerpá.

Závěr

V této práci jsem se zaměřila na celotáborovou hru, jako hlavní náplň letního tábora. Pokusila se teoreticky vyhledat všechny aspekty podílející se na ovlivňování práce s dětmi na táboře a při vytváření a realizaci her. Ať by ji ovlivnily pozitivně či negativně. Snažila jsem se definovat volný čas, jeho význam pro člověka a hlavně pro dítě, dále mladší a starší školní věk dítěte, jeho vztah ke hře, hru samotnou a vrstevnickou skupinu, která se také velkou měrou podílí na ovlivňování trávení volného času jednotlivce. Přes dramaturgii a přípravu hry jsem se dostala k celotáborové hře.

V programu celotáborové hry „Pirátská truhla“, absolvovaném v červenci 2017 v Templštině jsem uvedla celotáborovou hru realizovanou naším týmem. Přes počáteční problém při rozdělování do oddílů, který jsem uvedla již ve vlastním zhodnocení, se tábor nakonec velmi povedl. Horké počasí nás sice přinutilo udělat pár změn v programu, ale dětem to nijak nevadilo a braly to jako příjemné zpestření pobytu. Rády na něj vzpomínají a jezdí téměř ve stejném složení každý rok. Z odrostlých táborníků se stávají instruktoři a z malých zkušených táborníků. Dobrou vizitkou může být téměř okamžité rozebrání přihlášek na další tábor. „Pirátská truhla“ může posloužit jako námět či inspirace pro tvorbu dalších dětských táborů.

Výsledky dotazníků slouží pouze nám vedoucím pro další práci, nemohou být použity všeobecně, vztahují se ke konkrétnímu programu a skupině účastníků.

Jako hlavní vedoucí jsem jistě problémy řešila již v průběhu roku při zařizování tábořiště, shánění kuchařů, vedoucích, instruktorů a dalších věcí souvisejících s bezpečným a klidným průběhem tábora. To vše, ale k této práci patří a dělám ji ráda. Musím také vyzdvihnout a pochválit práci všech vedoucích a instruktorů, kteří svůj volný čas věnují dětem. Aby si užily zábavu a měly nesčetné zážitky, na něž budou v průběhu školního roku vzpomínat. Většina těchto lidí dělá tuto práci proto, že sami jako děti jezdili na takové tábory a mají s nimi dobré zkušenosti a kladné vzpomínky. Ohodnocení vedoucích a instruktorů nestojí ani za zmínku, většinou je to za ubytování a stravu, někdy též úplně zadarmo.

Děti jsou rády za každý okamžik, kdy se jim někdo věnuje a vedoucím to oplácí svou impulsivitou, předávají jim svoji energii i náladu, vtahují je do svého světa her a fantazie. Velký dík všem dospělým, kteří svůj čas věnují vytváření her a programům pro děti.

Použitá literatura a zdroje

BEZCHLEBA, B. *Hlavní vedoucí dětského tábora*. Brno: Mravenec, 2012. ISBN 978-80-87447-21-1.

BURDA, J. *Tábory a další zotavovací akce*. Praha: NIDM, 2008. ISBN 978-80-86784-59-5 2.

BŮŽEK, A., MICHALÍK, J. *Informatorium (nejen) o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-244-0054-50.

ČAČKA, O. *Psychologie dítěte*. Tišnov: Sursum, 1994. ISBN 80-85799-03-0.

ČINČERA, J. *Práce s hrou: pro profesionály*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1974-0.

DUNOVKÝ, J. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1986.

GRECMANOVÁ, H. a kol. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: Hanex, 2000. ISBN 80-857-8324-X.

FOGLOVÁ, M. *Táborové etapové hry*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-128-X.

FORETNÍKOVÁ, Š. *Tvorba, realizace a hodnocení celotáborových her na letních dětských táborech*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého, 2017.

FÜRST, M. *Psychologie: včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-719-8199-0.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2816-2.

HARMACH, J. a kol. *Tábory a jiné zotavovací akce: průvodce jejich přípravou*. Praha: IDM MŠMT, 2004. ISBN 80-86033-93-7.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8303-X.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

- CHOUR, J. *Receptář her*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-388-9.
- KAČER, J. *Edice tábor 10: Celotáborové hry*. Brno: 2005. ISBN 80-86560-86-4.
- KOMENSKÝ, J. A. *Informatórium školy materskej*. Bratislava: SPN. 1965.
- KOMENSKÝ, J. A. *Vybrané spisy II*. Bratislava: SPN. 1956.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-716-9195-X.
- MAZAL, F. *Hry a hraní pohledem ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 978-80-85783-77-3.
- MLEJNEK, J. *Dětská tvořivá hra*. Praha: IPOS ARTAMA, 1997. ISBN 80-7068-104-7.
- NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě: [od 9 do 99 let]*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-405-2.
- PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2004. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-353-6.
- PRCHALOVÁ, G. *Nabídka volnočasových aktivit pro děti předškolního věku v Kloboukách u Brna*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- PŘADKA, M., KNOTOVÁ, D., FALTÝSKOVÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3469-6.
- SPOUSTA, V. a kol. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno: PdF MU, 1996. ISBN 80-210-1274-9.
- SVETLÍKOVÁ, J. a kol. *Kniha hier pre tvorivo-humanistickou výchovu*. Trnava: Educatio, 1998. ISBN 80-967532-3-1.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.

ŠTANGLEROVÁ, L. *Postoje dětí a jejich rodičů k letním dětským táborem*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012.

VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print -Typia, 2001. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-86384-00-4.

VYHNÁLKOVÁ, P. *Základy pedagogiky volného času*. Olomouc, 2014. ISBN 978-80-86768-73-1.

ZAPLETAL, M. *Jak vést letní tábor*. Praha: Mladá fronta, 1969.

ZAPLETAL, M. *Velká encyklopedie her: Hry v přírodě*. Praha: Olympia, 1985.

Legislativní normy

Zákon č. 258/2000 Sb. – Zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 89/2012 Sb. – Nový občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 104/1991 Sb. – Úmluva o právech dítěte

Internetové zdroje

Ďáblík. [online] [2017-02-05] Dostupné z: <http://www.dablici.org/programy>

Hranostaj. Zrnka moudrosti. [online]. [2017-02-05]. Dostupné z: <https://www.hranostaj.cz/hra942>

Chmura. *Zásady přípravy celotáborových her*. [online]. [2019-05-04]. Dostupné z: http://diplomy.artega.cz/index.php?dip=cth_zasady_pripravy_celotaborovych_her

Legislativa a některé vybrané normy pro práci s dětmi a mládeží a související. [online]. Borovice [2019-05-04]. Dostupné z: <http://borovice.cz/dokumenty/legislativa/>

Pionýr. Ceteh. [online]. [2019-05-04]. Dostupné z: <http://ceteh.pionyr.cz/>

Právo na dětství [online]. [2019-03-23]. Dostupné z: <http://pravonadetstvi.cz/deti/tvoje-prava/umluva-o-pravech-ditete-1>.

Sdělení MŠMT k pořádání dětských táborů. [online].[2019-05-04]. Dostupné z: <http://msmt.cz/mladez/sdeleni-msmt-k-poradanidetskych-taboru>.

WALES. *Dětský tábor*. [online]. [2019-05-04] Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Dětský_tábor.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Seznam vyhlášek, zákonů a právních předpisů

Příloha č. 2: Kvíz lodě - mladší

Příloha č. 3: Kvíz lodě - starší

Příloha č. 4: Dotazník k letnímu dětskému táboru „Pirátská truhla“ – Templštýn 2017

Příloha č. 5: Fotodokumentace (Vlastní fotografie)

Příloha č. 6: Herní zásobárna

Příloha č. 1

Zákony

„K základnímu vzdělání nepochybně patří znalost dvou dokumentů, které by jistě měl dobře znát nejen ten, kdo se chce věnovat práci s dětmi a mládeží:

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Tím, že se scházíte s oddílem, kroužkem či klubem se sdružujete. Proto byste měli znát:

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů a

Zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím

Jistě od dětí na přihláškách vybíráte a archivujete údaje. Pokud se nechcete dostat do problémů, pak je třeba respektovat:

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Pokud s dětmi jezdíte na výlety do přírody, není špatné znát:

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů

Pokud si sami spravujete klubovnu, neuškodí znát:

Zákon č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor

Jednáte-li často s úřady, může se hodit:

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Pokud máte oddílové stránky na internetu, soubor, se kterým vystupujete, nebo si hrajete písničky u táboráku, pak je dobré znát:

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském a jeho novelu 81/2005 Sb.

Pokud vedete hospodaření vaší organizace, nebo jste ve funkci, kdy jste za něj zodpovědní, měli byste znát:

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění platných předpisů

Pokud žádáte o státní dotace, nastudujte si:

Usnesení vlády ČR č. 114/2001 - Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu

Pokud zjistíte, že dítěti, které dochází do vašeho kolektivu, někdo ubližuje, může vás poučit:

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Dříve než vyjedete na tábor nebo delší výpravu, měli byste se pročíst

Zákon 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů a z něj vycházející vyhlášky

Zákon č. 274/2003 Sb. kterým se mění některé zákony na úseku veřejného zdraví

Vyhlášky

Vyhlášky, které vycházejí ze zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů:

Vyhláška MZ ČR č. 148/2004 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti

Vyhláška MZ ČR č. 602/2006 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných

Další

Deklarace práv dítěte

Úmluva o právech dítěte (zákon 104/1991 Sb.)“

(<https://www.borovice.cz/dokumenty/legislativa/>[online 04. 05. 2019])

Příloha č. 2

Kvíz lodě – mladší

1) Jak se jmenuje tato loď?

2) Jak se jmenuje tato postava?

3) Jak se jmenuje tento kapitán?

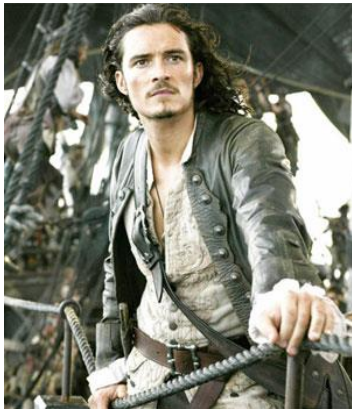
4) Jak se jmenuje postava?

5) Kolik dílů Pirátů z Karibiku je zfilmováno?

6) Čím se živí piráti?

7) Jak se jmenuje tato postava?

8) Jak se jmenuje tato postava?

9) Jakou přezdívku má tato postava?

10) Právě jméno této osoby zní?

11) Jaká je spojitost mezi 2. osobami?

12) Vyjmenuj všechny díly.

Příloha č. 3

Kvíz lodě - starší

1) Komu patřil ve II. světové válce přístav Pearl Harbor?

- a) Anglii
- b) Itálii
- c) Americe

2) Jak velká byla galeona?

- a) až 70m
- b) 30-50m
- c) max. 20m

3) Jak se jmenovala loď Kryštofa Kolumba, kterou objevil Ameriku?

- a) Titanic
- b) Santa Maria
- c) Černá Perla

4) Která loď je největší?

- a) jachta
- b) kánoe
- c) kajak

5) Čím je poháněn kajak?

- a) motorem
- b) pádlem
- c) plachtami

6) Kolik stěžňů má briga?

- a) 4
- b) 1
- c) 2

7) Letadlové lodě jsou používány jako

- a) bojové
- b) průzkumné
- c) obchodní

8) Která loď byla vynalezena v Číně?

- a) dračí loď
- b) briga
- c) parník

9) Ve kterém století se začala používat loď Karavela?

- a) 21. století
- b) 13. století
- c) 6. století

10) Co je umístěno na lodním můstku?

- a) nákladní prostor
- b) kormidlo
- c) hlavní stěžeň

11) V čem spala posádka na lodi?

- a) v posteli
- b) ve stanu
- c) v houpacích sítích

12) Kotva se používá, aby loď?

- a) zastavila
- b) zrychlila
- c) potopila

13) Jak se jmenuje loď, na které plují hrdinové ve 4. díle Piráti z Karibiku?

- a) Pomsta královny Anny
- b) Bludný Holanďan
- c) Enterprise

14) Loď Hindenburg...

- a) se plavila po moři
- b) létala vesmírem
- c) létala v oblacích

Příloha č. 4

Dotazník k letnímu dětskému táboru „Pirátská truhla“

— sestavený kolegyní Šárkou Foretníkovou

Děvče / chlapec věk:

1. Koho napadlo, abys jel/a na tábor?(zakroužkuj)

Řekli to RODIČE, byl to Můj nápad, poradil KAMARÁD, někdo jiný.....(napiš)

2. Líbilo se ti ubytování? Ano / Ne

3. Zakroužkuj, co ti nejvíc vyhovuje: STAN, CHATKA, ZDĚNÁ BUDOVA

4. Byla ti na táboře v noci zima? (zakroužkuj) Ano / Občas / Ne

5. Měl/a jsi na táboře nějaké známé nebo kamarády?

.....

6. Skamarádil/a ses na táboře s někým novým?

.....

7. Která hra tě na táboře nejvíce bavila? Byla SUPER!!! ☺

.....

8. Která hra tě vůbec nebavila? Byla HROZNÁ!? ☹

.....

9. Líbily se ti celodenní výpravy? (podtrhni)

Ano, bylo to super ☺,

Ano, ale bylo to dlouhé, bolely mne nohy ☺

Ne, byl jsem unaven ☹

Ne, byl jsem strašně unaven a už jsem to nemohl vydržet ☹

10. Co tě na táboře nejvíc štvalo?

.....

.....

11. Když hrajeme hry, co je pro tebe nejdůležitější? (potrhnij)

Hru vyhrát /Hru si co nejvíce užít

12. Jaké hry máš rád/a (podtrhni)

na přemýšlení – nespěchat, myslet, ukázat co všechno vím a vymyslím

sportovní – závodivé, na rychlost

sportovní i na přemýšlení

tvořivé – něco vyrábět nebo kreslit

13. Byl/a jsi spokojen/a se svými vedoucími? (napíš, i jak se jmenovali)

.....

14. Chtěl/a bys být příště zase v jejich oddíle? (zakroužkuj) Ano / Ne

15. Bylo ti na táboře smutno po domově? Ano pořád / Někdy trochu / Ne vůbec

16. Pojedeš zase na tábor?

.....

17. Letos jsme si hráli na „Pirátská truhla“, jaké téma tábora by se ti líbilo příště? Na co bys chtěl/a hrát?

.....

18. Oznamkuj celý tábor známkou jako ve škole. (zakroužkuj)

1 2 3 4 5

Příloha č. 5

Fotodokumentace – uvedené fotografie jsou použity se souhlasem rodičů či zákonných zástupců dětí.

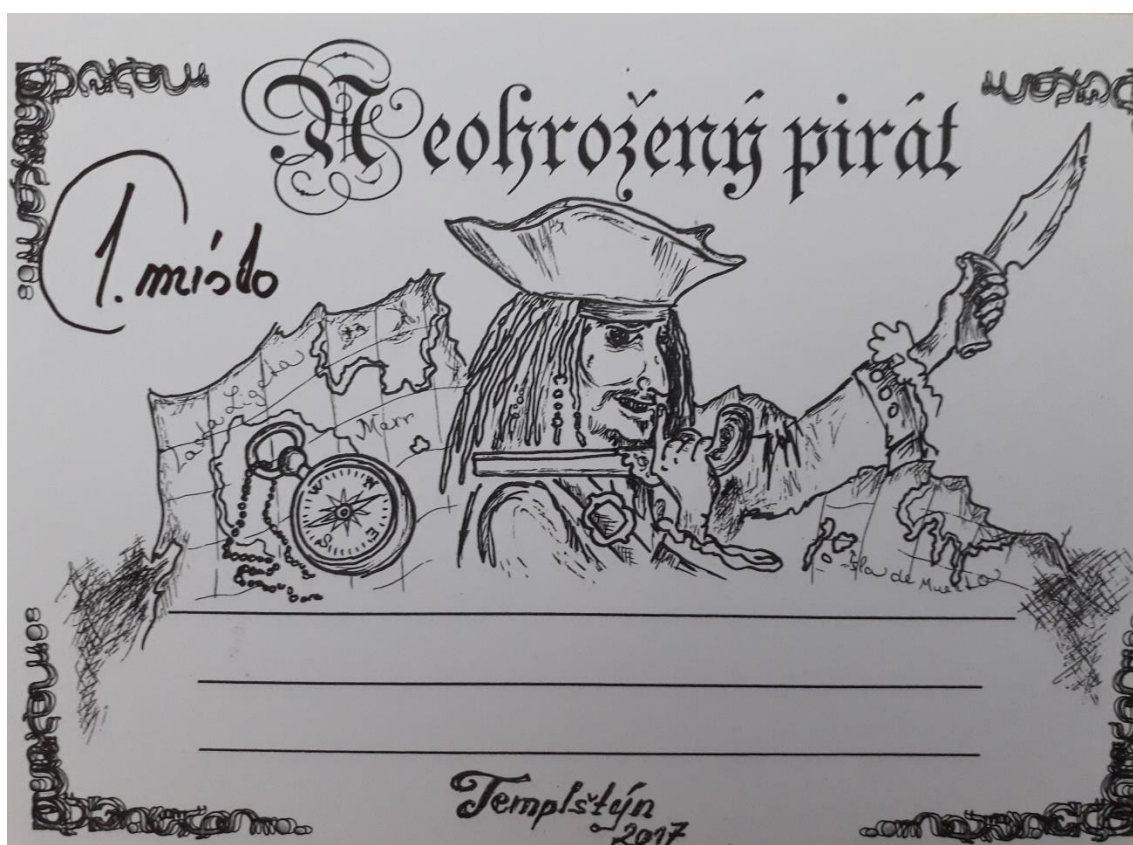
Odměny pro jednotlivce

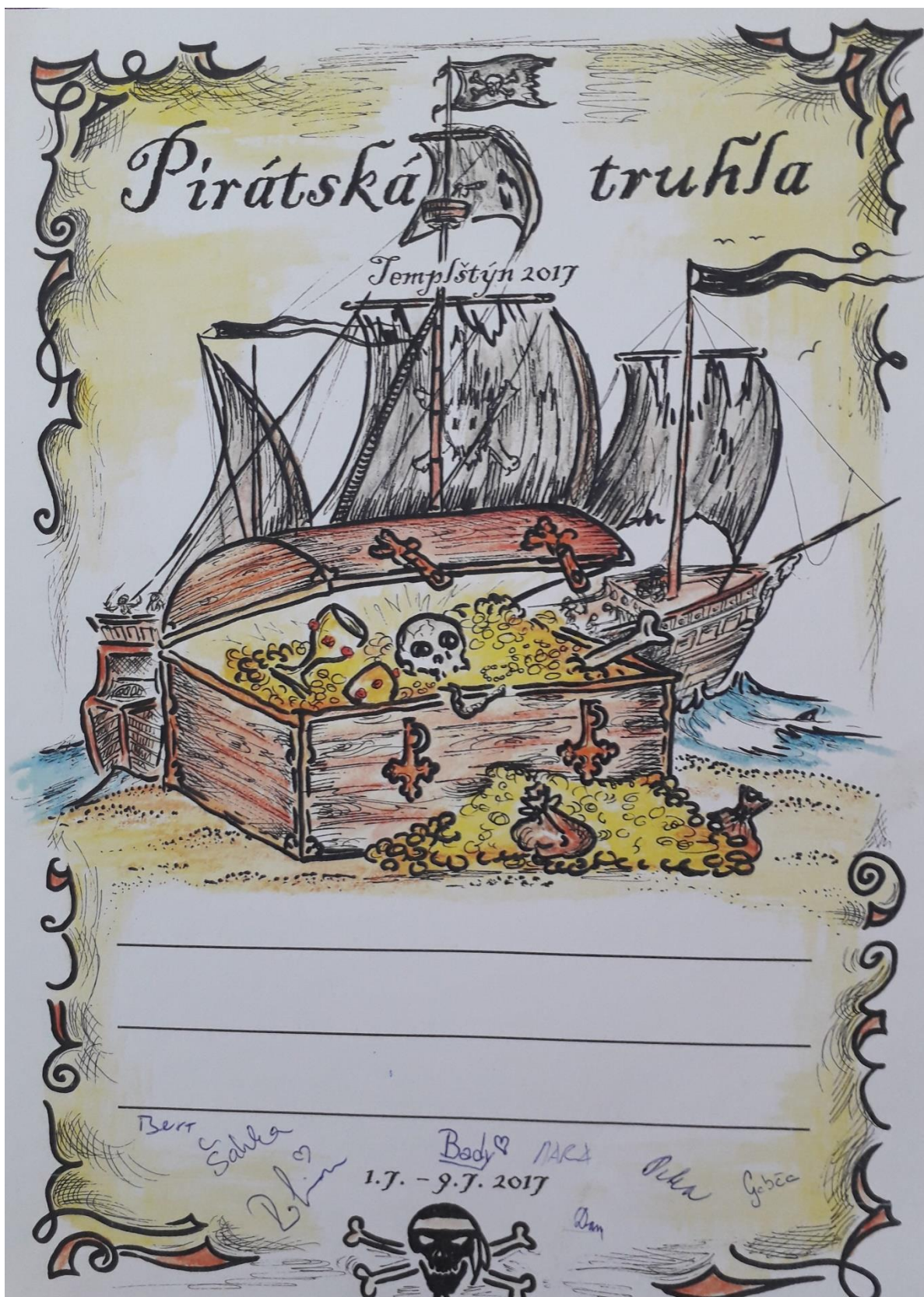
Mince, šperky, pamětní náhrdelník a šátek s dredy

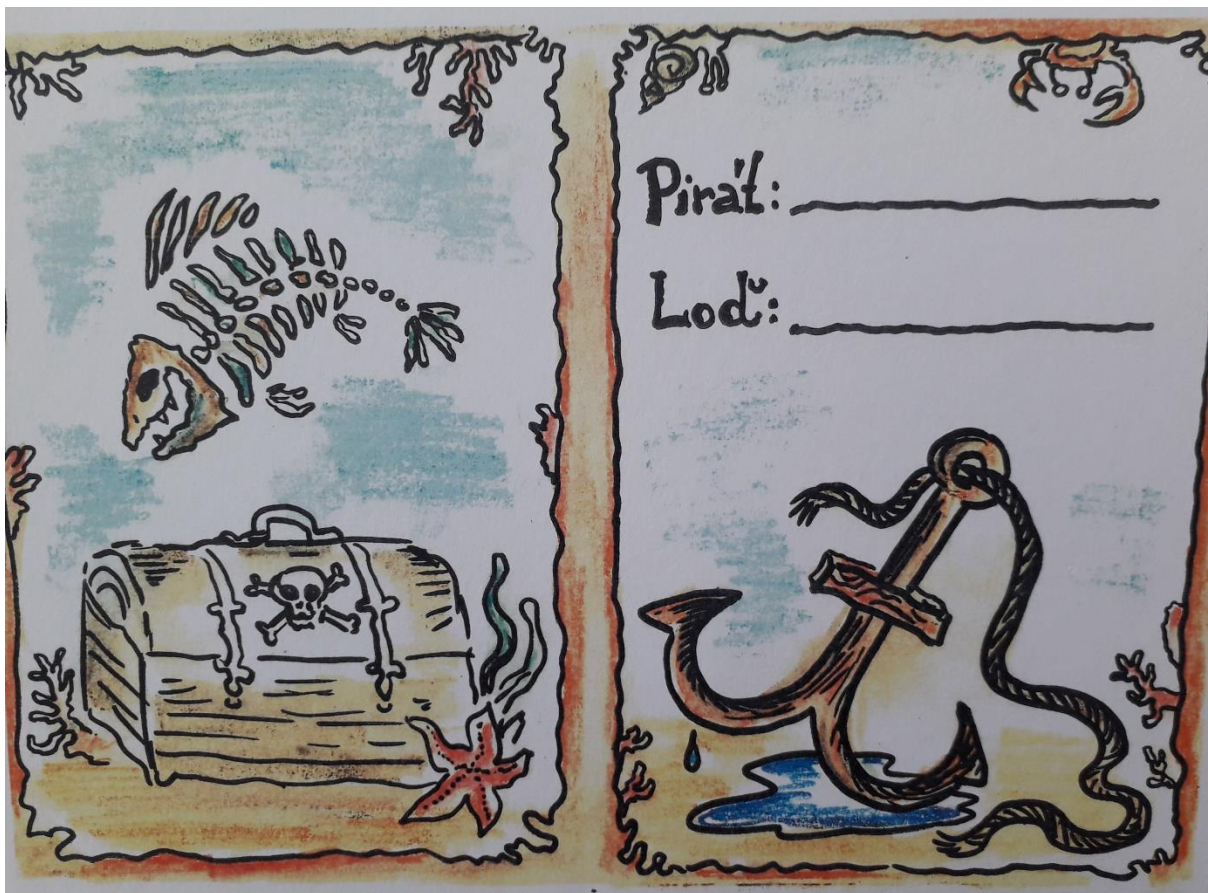
Povlak na polštář pro každého

Diplom

Pamětní list

Pirátský deník – vnější a vnitřní strana

Výroba oddílových triček

Výroba vlajek

Výroba vlajek

Mapa k pokladu

Poradní místo žraloků

Hurá na vodu – výroba vlastní lodi

Lovení ryb

Vaření v přírodě

Vyhodnocování u ohně

Luštění zpráv na mapě

Nalezení pirátského pokladu

Nalezení pirátského pokladu

Příloha č. 6

Herní zásobárna:

Rychlý jako blesk – chmatačka

Dynamit v potoce – zachránit tonoucí

Rostlino kvíz – přichystané karty pro ml. a starší. Trasa v lese a cíl v táboře.

Pirátský maskot – viz Kačiny

Přenášení na nosítkách

Na ovce – nebo Barčina bojovka

Buzoly – azimutová hra

Bylinková čuchačka

Vosí hnízdo - Děti oštěpem rozpíchávají sáčky s vodou, které jim visí nad hlavami. Výše pověšené s tmavší barvou vody za více bodů.

Kimovka – s kartičkami v morseovce.

Magnetická stezka – Papírový koník na kancelářské sponce, na karton vymýšlí a tvoří hru – dráhu pro koně. Postupně dráhu všichni projíždí – měří se čas.

Myšák – Hází se kostkou a kreslí myš, dle pořadí hodu kostkou.

Novinový kruh – Dvojlisty novin pro každý oddíl – vytrhej kruh – 5 záchranných nálepek pro případ protržení – jak daleko dojde oddíl v kruhu z novin?

A-Z kvíz – Přichystané karty s otázkami.

Milionář – Bilionář – Otázky z různých oborů – výběr za 10, za 50, za 100 bodů.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Gabriela Prchalová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Projekt celotáborové hry „Pirátská truhla“
Název v angličtině:	Project of the summer camp game <i>Pirate's Coffe</i> r
Anotace práce:	Hlavním cílem diplomové práce je vypracování projektu celotáborové hry „Pirátská truhla“ pro 42 dětí školního věku v rozsahu 9. dní. Dílčími cíli v teoretické rovině jsou charakteristiky základních pojmů souvisejících s danou problematikou: volný čas, mladší a starší školní věk jeho herní schopnosti, hra, tábor a objasnění pojmu celotáborová hra. Praktickou část tvoří samotný projekt celotáborové hry, jeho popis a realizace. Součástí je také vlastní zhodnocení a hodnocení v podobě vyplněných dotazníků od respondentů účastnících se daného tábora, které nám poskytují zpětnou vazbu.
Klíčová slova:	Dítě, mladší školní věk, starší školní věk, hra, volný čas, celotáborová hra, tábor
Anotace v angličtině:	The main aim of the thesis is to create a project of a summer-camp game "Pirátská truhla" ("Pirate's Coffe") for 42 school-age children in nine days. Partial goals in the theoretical level are the characteristics of the elementary terms related to the issue: leisure time, younger and older school age and its gaming skills, play, summer camp and clarification of the concept of a whole game. The practical part consists of the whole-game project itself, its description and realization. It also includes self-evaluation and evaluation in the form of completed questionnaires from respondents participating in the camp, which gives us feedback.
Klíčová slova v angličtině:	Child, younger school age, older school, game, leisure time, summer-camp game, summer camp
Přílohy vázané v práci:	Seznam vyhlášek, zákonů a právních předpisů Kvíz lodě - mladší Kvíz lodě – starší Dotazník k letnímu dětskému táboru „Pirátská truhla“ – 2017 Fotodokumentace Herní zásobárna
Rozsah práce:	83
Jazyk práce:	Český